

Výtvarné volnočasové aktivity jako inspirace pro děti předškolního věku

Michaela Přikrylová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Přikrylová**

Osobní číslo: **H13271**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Výtvarné volnočasové aktivity jako inspirace pro děti předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti pedagogiky volného času.

Vymezení teoretických východisek z problematiky pedagogiky volného času zaměřené na výtvarnou výchovu.

Zpracování programu výtvarného kroužku pro děti v mateřské škole.

Ověření výtvarného programu v mateřské škole.

Evaluační program a doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAZUKOVÁ, Helena. Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-30-5.

SVOBODOVÁ, Marie. Výtvarná výchova v předškolním věku. Havl. Brod: Tobiáš, 1998. ISBN 80-85808-47-1.

STADLEROVÁ, Hana. Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5732-6.

VALACHOVÁ, Danila. Výtvarná edukácia v predprimárnom vzdelávaní a mimoškolskej činnosti. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2778-7.

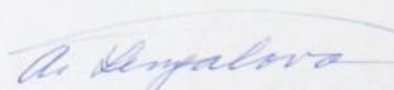
REINHOLD, Nostrand van. The Reinhold Book of Art and Craft Techniques, for Parents, Teachers, and Children. New York: Van Nostrand Reinhold, 1976. ISBN 9780442268763.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Vašíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

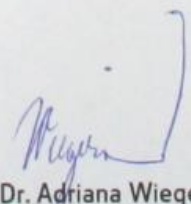
Datum zadání bakalářské práce: **24. listopadu 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 24. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 21. 4. 2016

Michala Pýlová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má aplikační charakter. V teoretické části jsou představeny východiska pro tvorbu zájmového kroužku v mateřské škole. Součástí textu je také vymezení možností začleňování zájmových kroužků do systému formálního kurikula předškolního vzdělávání. K teoretické části práce také patří objasnění specifik ve výtvarné výchově, jejich specifických metod a technik, které jsou uplatňovány ve výtvarném kroužku. V praktické části bakalářské práce je prezentována koncepce programu kroužku, který je tvořen z výtvarných aktivit pro děti předškolního věku. Program byl ověřen v praxi a na základě toho evaluován. V závěru práce autorka představuje také doporučení pro praxi mateřských škol a zájmových výtvarných kroužků.

Klíčová slova: formální kurikulum předškolního vzdělávání, volnočasové aktivity, výtvarná výchova, výtvarný kroužek, zájmový kroužek

ABSTRACT

The thesis has applied character. The theoretical part introduces the recourse for the creation of hobby groups in kindergarten. Part of the text is also demarcation of the possibilities of inclusion of interest groups into the formal curriculum of preschool education. The theoretical part also include clarification of the specifics in art education, their specific methods and techniques that are applied in art course. In the practical part of the thesis is presented a course program conception, which is made up of creative activities for preschool children. The program has been verified in practice and based on that evaluated. In conclusion, the author also presents recommendations for practice of kindergartens and special interest artistic groups.

Key words: formal curriculum of preschool education, leisure activities, art education, art course, hobby group,

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Janě Vašíkové, PhD., za pomoc a užitečné rady při vypracování této bakalářské práce a paní doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD., za odborné vedení práce a poskytování cenných rad. Dále děkuji paní učitelce v mateřské škole za možnost zrealizování výtvarného kroužku.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁJMOVÝ KROUŽEK V MATEŘSKÉ ŠKOLE	12
1.1 PŘÍNOSY A RIZIKA ZÁJMOVÝCH KROUŽKŮ.....	14
1.2 VLIV RODIČŮ NA ZÁJMOVOU ČINNOST PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ.....	15
1.3 PRŮBĚH ZÁJMOVÉHO KROUŽKU	17
2 SPECIFIKA PRÁCE VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	19
2.1 METODY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	20
2.1.1 Speciální metody výtvarné výchovy	20
2.2 VÝTVARNÉ TECHNIKY	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
3 PROGRAM VÝTVARNÉHO KROUŽKU „CESTA KOLEM SVĚTA“	26
3.1 CÍLE VÝTVARNÉHO KROUŽKU	27
3.2 VÝTVARNÝ KROUŽEK A VZTAH K RVP PV	27
3.3 PRŮBĚH PROGRAMU V MATEŘSKÉ ŠKOLE	32
3.4 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	34
4 APLIKACE VÝTVARNÉHO KROUŽKU V MATEŘSKÉ ŠKOLE	35
4.1 TÉMA: KAMARÁDI Z AFRIKY	35
4.2 TÉMA: AFRICKÁ MISKA	37
4.3 TÉMA: AFRICKÉ KORÁLE.....	40
4.4 TÉMA: POTKAL JSEM LVA, SLONA A ŽIRAFU	41
4.5 TÉMA: MOŘSKÝ SVĚT	43
4.6 TÉMA: CESTA PO AFRICE	45
4.7 TÉMA: NA PLÁŽI/POUŠTI	47
4.8 TÉMA: MAPA AFRIKY	49
5 EVALUACE PROGRAMU	52
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	57
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM TABULEK	65
SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Bakalářská práce je aplikačního typu a zabývá se inspirací dětí prostřednictvím volnočasových aktivit. Mezi volnočasové aktivity řadíme i zájmové kroužky, které jsou záměrem mé práce. Téma zájmových kroužků jsem si vybrala, jelikož bych se chtěla o této problematice dozvědět více. Zájmové kroužky v mateřské škole jsou již delší dobu hodně diskutované téma a každý má na vhodnost kroužků vlastní pohled. Dnes se skoro v každé mateřské škole setkáme alespoň s jedním kroužkem, často to bývá dnes populární např. angličtina. Kroužky v mateřské škole nejsou novinkou, ale staly se skoro až fenoménem. Od doby kdy školy pracují podle RVP a tvoří si svůj vlastní ŠVP, se zde otvírá otázka, zda jsou kroužky stále potřebné v předškolním vzdělávání. V době, kdy je vzdělávací program otevřený novým možnostem, mateřské školy mohou vyhovět požadavkům rodičů nebo dětí, kroužky působí jako zbytečné. Nabízí se otázka, zda mateřské školy, které mají kroužky, bývají viděny v lepším světle nebo je to znakem toho, že v jejich vzdělávacím programu něco chybí.

Cílem bakalářské práce je prezentovat možnosti podpory rozvoje kreativity dětí prostřednictvím výtvarného zájmového kroužku. Vytvoření koncepce výtvarného kroužku, jeho realizace a následná evaluace je také cílem předkládaných řádků.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Cílem teoretické části je sumarizovat teoretické východiska z problematiky zájmových kroužků a objasnit specifika práce ve výtvarné výchově. Teoretická část se zaměřuje na volnočasové aktivity dětí předškolního věku, do kterých řadíme i zájmové kroužky. Následně jsou popsány východiska pro tvorbu zájmového kroužku, rizika a přínosy, které s sebou mohou přinést z pohledu několika autorů. Dále se zabývám vlivem rodičů na zájmovou činnost dětí a popisují i strukturu hodin. V další kapitole jsou objasněna specifika práce ve výtvarné výchově, její specifické metody a techniky, které uplatňujeme ve výtvarné činnosti.

Bakalářská práce obsahuje i praktickou část, kterou tvoří koncept výtvarného kroužku, který je tematicky zaměřený na poznávání afrického kontinentu. Koncept kroužku obsahuje 8 hodin, které jsou zaměřené na výtvarné činnosti. Popisuje cíle programu, zdůvodnění potřeby programu, obsah a průběh programu, subjekty programu a instituce. Každá hodina je podrobně rozepsaná, doplněna mou reflexí a fotografiemi dětských výtvorů. V závěru práce je uvedena evaluace programu, která je uskutečněna na základě

porovnání hodnocení autorky a učitelky v mateřské škole. Doporučení pro praxi je poslední kapitolou praktické části bakalářské práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁJMOVÝ KROUŽEK V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Volnočasové aktivity dětí, představují všechny činnosti, které vykonává dítě ve svém volném čase v našem případě i v odpoledním čase v mateřské škole. Nejprve bych chtěla v této kapitole poukázat na volnočasové aktivity předškolních dětí a dále sumarizovat poznatky o zájmovém kroužku v mateřské škole. Zmínit také jaký vliv mají rodiče na zájmovou činnost dětí a jaké výhody i rizika s sebou kroužek přináší.

Volnočasové aktivity dětí předškolního věku představují všechny činnosti, které vykonává dítě ve svém volném čase a naší snahou je, aby ty aktivity byly účelné a vhodné. Na volný čas dětí má vliv rodina, stát, vrstevníci, škola, komerční organizace i média (Prášilová, 2001, s. 325). Do volnočasových aktivit neodmyslitelně patří zájmový kroužek, o kterém se budu zmiňovat v další části.

Mateřská škola je předškolní instituce, která organizuje vzdělávání pro děti ve věku od tří do šesti let. V dnešní době jsou přijaty do školy i děti před dovršením třetího roku a děti, které mají odklad školní docházky, navštěvují MŠ i ve věku 7 let. Provozní doba je ve většině případů od 6:30 do 16:30 hodin. Otevírá se zde možnost mateřské školy zájmové kroužky poskytovat. Rodiče nemusí děti vodit do různých organizací, ale tyto zájmové činnosti jim může nabídnout mateřská škola. Dnes je již pravidlem, že skoro každá mateřská škola má velký výběr zájmových činností, tedy kroužků. Je to služba, která je placená, účast je dobrovolná a je zcela na rodičích a dětech, jestli se jejich dítě nějakého kroužku bude účastnit. Kroužek je „*menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k vnitřnímu obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru, např. rybářský, modelářský, čtenářský.*“ (Hájek, 2008, s. 169) Kroužek řadíme do pravidelné zájmové činnosti, která probíhá např. jednou týdně, po dobu celého školního roku, pod vedením kvalifikovaného vedoucího (Hofbauer, 2004, s. 21). Zájmové činnosti podle Pávkové, Pavlíkové, Hájka (2002, s. 92) „*chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.*“ Zájmové kroužky v mateřské škole řadíme do nadstandardních aktivit, které probíhají mimo pracovní dobu učitelky a v žádném případě nejsou náhradou vzdělávací programu (Smolíková et. Al., 2004, s. 43).

V dnešní době jsou kroužky realizované hlavně z hlediska konkurenceschopnosti. Dříve vznikaly z podstatnějších důvodů. Všechny školy postupovaly podle stejných předpisů a díky kroužkům se buď odlišily, nebo zařadily aktivity, které jim chyběly. Dnes již každá

MŠ tvoří svůj vlastní Školní vzdělávací program, může jej měnit podle zájmu dětí nebo na základě požadavků rodičů (Smolíková, 2005, s. 13). Smolíková má na kroužky svůj vlastní názor a podle ní, již není potřeba kroužky realizovat. ŠVP by měl být dostatečně kvalitní, aby poskytoval hodnotné předškolní vzdělávání a nebylo potřeba doplňovat činnosti v kroužcích. To že má MŠ přemíru kroužků, neznamená, že poskytne dítěti to nejlepší. Podle Smolíkové to značí nedostatečný kvalitní vzdělávací program. Něco jim chybí a nahrazují to velkým výběrem kroužků (Smolíková in Těthalová, 2008, s. 14). Rodiče poté mohou mít dojem, že v kroužcích teprve dochází k osvojování poznatků a učitelky děti jen hlídají. A pokud dítě nebude navštěvovat kroužek, nebude mu poskytnuto dostatečné vzdělání. Podle PhDr. Marty Jurkové se „stává učitelka pouhou „převaděčkou“ dětí mezi jednotlivými kroužky.“ (Těthalová, 2008, s. 14).

Učitelka během dne, pak jen dohlíží na odchod dětí na kroužky a její pedagogická činnost je narušená. Nemůže pracovat s celou skupinou dětí. Poté může vzniknout dojem, že učitelka s dětmi vlastně nic nedělá, funguje jako opatrovatelka a její práce s dětmi není brána jako plnohodnotná kvalifikovaná práce (Svobodová, 2010, s. 96).

Podle Smolíkové je čím dál větší tlak na výkon dětí. Dítě potřebuje čas na rozvoj a klidné dětství a zbytečné přehlcování mnoha informacemi, které stejně nezpracuje, je zbytečné. Dítě potřebuje prostor pro volnou hru, aby mohlo poznávat svět kolem něj, experimentovat a aktivně jej poznávat. Učitelka by měla dítěti poskytovat takové prostředí, kde získá a osvojí si nové poznatky, podpoří jeho touhu po poznání, ale s mírou a s ohledem na potřeby jednotlivých dětí, jejich možností a limitů (In Těthalová, 2008, s. 15).

Jestliže MŠ zařadí kroužky do svého režimu, měly by se uskutečňovat v takovou dobu, aby nenarušovaly plynulý režim dne v třídě. Nejlepší doba pro realizaci kroužků je odpoledne po svačině. Děti mají dopoledne řízenou činnost, poté vycházku a na všech činnostech by se měly účastnit všechny děti. Kroužek, který se realizuje odpoledne, může s sebou nést další úskalí. Dítě musí trávit delší čas v MŠ a problém může nastat z hlediska přetěžování dítěte. Pokud jsou kroužky realizované každý den, narušují odpolední činnost učitelky, jak už jsem uvedla v předchozím odstavci. Dítě by si v MŠ mělo zvyknout a zapojit se do určité sociální skupiny a neustále přemísťování, může narušovat jeho adaptaci (Svobodová, 2010, s. 95). Pro dítě je lepší, když je kroužek pod vedením známé osoby, v případě mateřské školy je to učitelka, která s dítětem tráví dostatek času, pokud je to ovšem v její kompetenci. Učitelka dítěti rozumí a ví jak s takovým dítětem pracovat. Má vystudované pedagogické vzdělání a zná metody a formy práce s předškolním dítětem, ví jak má s ním

komunikovat, co zvládne. Pokud ve školce kroužek vede nějaký lektor z venku, tzv. expert, nemusí to být nejvhodnější. Lektoři jsou často pouze odborníci na danou oblast, ale neznají potřeby a možnosti dětí předškolního věku. Výjimkou může být kroužek anglického jazyka, kde je odborník vhodnější (Smolíková in Těthalová, 2008, s. 15).

Vrkoslavová (2008a, s. 11) uvádí zajímavou alternativu stávajících kroužků, která se mně osobně jeví, jako vhodné řešení stávajícího problému. Mateřská škola by měla různě zaměřené třídy na nějakou zájmovou činnost. Tyto činnosti by probíhaly v běžném režimu dne. To znamená, že by každá třída byla jinak zaměřená (hudebně, pohybově, třída s angličtinou). Přínosná by mohla být třída zaměřená na angličtinu, která je teď hodně populární. V praxi by to mohlo vypadat následovně. MŠ ve městě, která má k dispozici 5 tříd, by mohla být rozdělena jedním z možných alternativ. Tři třídy by byly zaměřené na určitou zájmovou činnost (výtvarná, hudební, pohybová) a další dvě třídy by fungovaly podle tradičního vyučování. Záleželo by poté na zájmu rodičů, jestli by měli zájem o další zájmově zaměřené třídy, nebo by jim vyhovovali klasické třídy.

1.1 Přínosy a rizika zájmových kroužků

Svobodová (2010, s. 96) uvádí jako přínos kroužku v mateřské škole, že „*kroužky mohou zajistit určitý nadstandard ve vzdělávání.*“ Dítě si může vybrat činnost, která ho zajímá, poté dochází k upevnování zájmů. Má lepší výsledky, jelikož je lépe motivované pro danou činnost (Vrkoslavová, 2008a, s. 10). Výhodou kroužku může být i to, že se pedagog věnuje dětem více individuálně. Ve skupině má menší počet dětí, které se zapojují do jiné vrstevnické skupiny, získávají nové zkušenosti, dovednosti a přicházejí do interakce s novými dětmi a učitelkou nebo lektorkou (Vrkoslavová, 2008b, s. 69). Pokud dítě navštěvuje kroužek, ze své vlastní iniciativy, může to být pro něj jen přínosem, věnuje se něčemu, co doopravdy chce. Problém může nastat, když kroužek zvolí rodiče a dítě o něj nemá aktivní zájem. U některých citlivějších dětí, může probíhat komplikovanější adaptace na mateřskou školu, dítě je zbytečně přetěžované a navíc se musí zapojit ještě do další nové skupiny (Vrkoslavová, 2008a, s. 10). Výhodou může být spokojenost rodičů, jelikož tlak na vznik kroužků často plyne od nich. Díky tomu se upevňují vztahy a spolupráce s rodiči (Tomanová, 2001, s. 361).

Svobodová (2010, s. 96) uvádí rizika a nevýhody, které mohou kroužky s sebou přinést. Spousta odborníků i rodičů si kladou otázky, proč jsou kroužky důležité v mateřské škole? Dítě zbytečně přetěžují a to nemá dostatek času na volnou hru, která je důležitá pro jeho

správný vývoj. Rodiče by proto měli zvážit, kolik kroužků dítě doopravdy potřebuje. Pokud dítě zahltíme každý den jinak zaměřeným kroužkem, bude zbytečně přetěžované a přehlcené různými činnostmi. V každém kroužku získává mnoho informací, které nemusí vstřebat. Dítě poté nabylo mnoho informací a zkušeností, ale pouze povrchních. Kroužkem se v mateřské škole naruší celková atmosféra, některé děti odejdou do druhé třídy a učitelka již nemůže pracovat s celou skupinou dětí (Svobodová, 2010, s. 96). Riziko kroužků uvádí v rozhovoru pro Učitelské noviny i známá odbornice doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc, která říká, že děti, které navštěvují kroužky, jsou ochuzené o aktivity probíhající ve třídě. Kvůli zájmovým kroužkům dochází k narušení pravidelného rytmu a děti jsou vytrhovány z běžného programu MŠ (Učitelské noviny, 2005). Jako další nevýhodu uvádí Svobodová (2010, s. 96) z hlediska financí. Kroužky jsou nadstandardní aktivity, jsou placené, proto z tohoto hlediska si je někteří rodiče nemohou dovolit. Kroužky mohou poté rozdělovat děti, na ty které mohou a na ty, které by chtěly, ale nemají takovou možnost. Kroužek může vzniknout i pro práci s dětmi vybranými, např. talentované děti (Svobodová, 2010, s. 96). Jako velkou nevýhodu uvádí Tomanová (2001, s. 363). Děti musejí být delší čas v mateřské škole, tráví v MŠ skoro celý den a může to mít za následek přetížení dětí.

Kroužky v mateřské škole jsou podle mého názoru přínosem, pokud jich není přespříliš a nezahlcují děti přemírou vědomostí a činností. Dítěti kroužek může přinést další zážitky a poznatky, ale jen pokud bude navštěvovat kroužek, který jej baví. Mateřské školy by ovšem neměly přenechávat činnosti a aktivity na kroužky a polevovat ve své vzdělávací činnosti během dne. Také rodiče by měli zhodnotit jak moc je kroužek pro dítě potřebný a kolik zájmových kroužků jejich dítě opravdu potřebuje. A jestli není lepší, kdyby se dětem učitelka v odpoledních hodinách věnovala individuálně místo realizací kroužků.

1.2 Vliv rodičů na zájmovou činnost předškolních dětí

Děti vnímají a tráví volný čas jiným způsobem, nemají tolik povinností jako dospělí. Množství volného času závisí od mimoškolní činnosti, jako např. zájmové kroužky. Větší část dne tráví volnou hrou, pokud je rodiče zbytečně nepřetěžují mimoškolní činností. Děti jsou v trávení volného času ovlivňovány výchovou v rodině. Aby trávily plnohodnotně volný čas, je zde nezbytné pedagogické ovlivňování. Děti nemají tolik zkušeností, aby věděly, jak nejlépe volný čas vyplnit, ve většině případů napodobují rodiče. Rodina je pro dítě prvním prostředím, kde se učí, jak trávit volný čas (Pávková,

Hájek, Hofbauer, 2002, s. 13-14). „*Rodina jako primární sociální skupina je rozhodující pro většinu dětí a také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejí na formování jejich osobnosti.*“ (Hofbauer, 2004, s. 56) Hofbauer (2004, s. 61-63) ve své knize uvádí, že rodiče by měli být pro své dítě vzorem a vytvářet plnohodnotné a bohaté naplnění volného času. V rodině se učí, jak k volnému času přistupovat a poté si nabyté zkušenosti bere s sebou do budoucna. Dítě se učí nápodobou a reprodukcí, vnímá vše, co rodiče dělají ve svém volném čase (oslavy, návštěvy kulturních zařízení aj.). Vnímá, jak a co se uskutečňuje ve volném čase rodiny a přejímá to za své. Proto je důležité zmínit, aby rodiče uskutečňovali plnohodnotný volný čas. Pokud tomu tak nebude, může to mít do budoucna na dítě nežádoucí vliv z hlediska výběru činnosti ve svém volném čase. Dítěti činnosti ovšem nikdy nevnucujeme. Měly být nenásilné, dobrovolné a dítě by mělo činnost vykonávat z radosti.

Podle Kořátkové (2008, s. 54) se „*dítě začíná samo spontánně zájmově specializovat ve věku 5 až 6 let,*“ většinou na základě podnětů od rodičů, jak jsem uvedla v předchozím odstavci. Zájmy se začínají teprve vytvářet, jsou krátkodobé. Zaměřují se na nějakou činnost, ale zájem není až tak silný. To potvrzuje i výzkum, který byl zrealizován pod vedením lékařky Marii Montessori v její Vědecké pedagogice. Výzkum přinesl poznatky o tzv. senzitivní fázi. Tato fáze se vyznačuje tím, že se dítě na určitou dobu zaujímá o určitou činnost (Eichelber, 2003 in Kořátková, 2014, s. 61). Každé dítě se zajímá o jiné činnosti, jednou se zajímá o přírodu, poté o lidské tělo. Rodiče mají často dojem, že musí dítě pro lepší vzdělávání, nějak specializovat a zkouší různé kroužky. Kořátková (2014, s. 62) uvádí, že se „*rozbíhá tzv. martýrium kroužků.*“

K problematice zájmových kroužků se vyjadřuje i známá odbornice, doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc, v rozhovoru pro Učitelství noviny. Podle Opravilové (Učitelství noviny, 2005), nejsou kroužky nevhodné, ale problém vidí v tom, že jsou kroužky realizované především pro uspokojení ctizálosti rodičů. V předškolním věku dítěte jsou právě rodiče tím iniciátorem toho, co dítě bude navštěvovat. Jak bude svůj čas trávit a hlavní čím. Vrkoslavová (2008b, s. 68) uvádí jako důvod tvorby kroužků, „*tlak rodičů, kteří mají zájem o konkrétní aktivity.*“ Učitelky v MŠ se setkávají s nátlakem od rodičů na tvorbu různých kroužků a mateřské školy se jim snaží vyhovávat. Při výběru MŠ berou rodiče ohled na všechny služby, které mateřská škola poskytuje. Není vždy pravidlem, že dítě nastoupí do mateřské školy ve svém bydlišti. Mezi hlavní požadavky, které rodiče při výběru MŠ zohledňují, patří, nejen přístup k dětem, kvalitní pedagogický sbor nebo poloha

školy. V dnešní době volí často rodiče školy i podle množství různých doplňkových aktivit, mezi které patří i nadstandardní aktivity ve formě zájmových kroužků. Rodiče očekávají od MŠ atraktivní a zajímavou náplň (Šmelová, 2005, s. 8). Na druhou stranu v poslední době, je mnoha MŠ přeplněných a rodiče jsou rádi, pokud se jejich dítě do školy vůbec dostalo (Těthalová, 2008, s. 14). Nevětší tlak na vznik kroužku pramení tedy od rodičů a jejich nároků. To že rodiče vyžadují kroužků může být zapříčiněno nižší informovaností o ŠVP. Pokud má dítě o nějakou činnost zájem, je vhodné, aby si svůj zájem rozvíjelo např. v kroužku. Setkáváme se bohužel s tím, že rodiče často volí kroužky podle svého vlastního zájmu a ne podle zájmu dítěte. Dítě přihlásí do kroužku, který ho bude vzdělávat a je vhodný pro jeho budoucí úspěšné vzdělávání (Vrkoslavová, 2008a, s. 10). Učitelky by proto měly dbát na zapojení rodičů do dění mateřské školy. Budou mít větší důvěru k učitelce, začnou ji brát jako profesionála, který jim může poradit, co je pro dítě nejlepší. Při různých akcích rodiče mohou informovat s obsahem ŠVP, aby věděli, co všechno dítě v MŠ získá (Vrkoslavová, 2008b, s. 67).

1.3 Průběh zájmového kroužku

Zájmové aktivity by měly vyvolat u dětí zájem o činnosti. Měly by uspokojovat jeho specifickou potřebu. Jak uvádí Hájek (2008, s. 170) např. potřebu uznání, poznání nebo sebevyjádření. Dítě musí nejprve uspokojit potřeby základní jako je jídlo nebo spánek. Jakmile uspokojí tyto potřeby, může uspokojit potřeby vyšší. Pokud dítě prožívá neúspěch v nějaké oblasti např. ve škole, může kompenzovat tento neúspěch ve svém zájmu např. pochvala výtvarného výrobku, sportovní výsledky aj. *„Pedagog by měl děti motivovat k dosažení výsledku. Motivace má vyvolat potřebu a současně také ukázat cestu, jak ji uspokojit.“* (Hájek, 2008, s. 170). Dítě by mělo vědět, proč danou činnosti vykonává, a jaký to pro něj bude mít výsledek. Pedagog by se měl snažit udržet u dětí motivaci pro dané činnosti. Motivace jej aktivizuje, reguluje a posiluje jeho směr. Aby dítě bylo dostatečně motivované, je potřeba aby danou činnost dokončilo. Pokud s něčím začalo a nemohlo to dokončit, motivace klesá. Ztrácí smysl, proč by měl takovou aktivitu vykonávat. Dobrou motivací může být také, zvědavost, jak nějaká činnost dopadne, jak něco funguje. Výsledek činnosti může být poté zpětnou vazbou pro dítě. Pokud dítě činnost dokončí, získá uznání, pochvalu, motivuje ho to k dalším činnostem a aktivitě. Dítě by mělo vědět, proč činnosti uskutečňuje a realizovat by je mělo na základě vlastní iniciativy, ne proto, že to vedoucí vyžaduje (Hájek, 2008, s. 171).

Každá hodina zájmového kroužky by měla mít určitou strukturu. Mělo by se začít s docházkou, kdo je na hodině přítomen, např. tím, že každý pozdraví kamaráda vedle sebe. Na úvod, aby se dětem dobře pracovalo, bychom měli vytvořit příjemnou atmosféru, např. rozhovorem s dětmi. Poté by měla následovat motivace pro danou činnost. Motivaci by neměl pedagog podceňovat, děti pak budou činnost vykonávat dobrovolně a s radostí. Dále dětem vysvětlíme, jakým způsobem budeme postupovat, nebo co od nich očekáváme. Neměli bychom zapomínat na sebehodnocení dětí (Hájek, 2008, s. 173-174). Děti vyslechneme a řekneme jim svůj názor, nikdy děti nekritizujeme, nebo jejich dílo nepředěláváme. Hodnocení výtvarného projevu bychom nikdy neměli negativně hodnotit, opravovat nebo mu něco předkreslovat. Výtvarný projev tím brzdíme. Děti nepodceňujeme nebo naopak nepřechvalujeme. Snažíme se ho vést a dostatečně motivovat (Nedvědová, Zatloukalová, 2000, s. 20).

2 SPECIFIKA PRÁCE VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Nejprve, než přejdu do problematiky práce ve výtvarné výchově u dětí předškolního věku, definuji, co to výtvarná výchova je. Hazuková (2011, s. 11, 33) ve své knize uvádí hned dvě definice výtvarné výchovy v mateřské škole. „*Výtvarnou výchovou chápeme jako integrovaný prostor, v němž je možné vytvářet mimořádně příznivé předpoklady pro současné objevování a rozvíjení obecných i výtvarných dispozic dětí a Výtvarná výchova je i v mateřské škole procesem záměrného působení na dítě speciálními prostředky a plní své obecně vzdělávací i speciální funkce.*“ V mateřské škole se podle RVP PV nepoužívá pojem výtvarná výchova jako obor, ale děti se prostřednictvím výtvarných činností rozvíjejí. Při naplňování nabídky integrovaných bloků, se nabízí výtvarné činnosti propojovat s dalšími pohybovými či hudebními činnostmi (Vondrová, 2005).

Cíle výtvarné výchovy jsou ukotvené v RVP PV. Výtvarná výchova má své specifické cíle, do kterých řadíme, „*rozvíjet fantazii a kreativitu, výtvarnou formou si osvojit okolní skutečnost, vztahy mezi lidmi a věcmi i vzájemné souvislosti, rozvíjet elementární grafickou zručnost a výtvarné technické dovednosti, seznámit se s různými formami umění a rozvíjet estetický cit ke svému okolí.*“ Výtvarná výchova má poté i cíle dílčí, které vychází z jednotlivých oblastí, Dítě a jeho tělo, atd. (Vondrová, 2005).

„*Potřeba výtvarně zobrazovat, experimentovat, tvořit... provází dítě od okamžiku, kdy začne objevovat svět.*“ (Stadlerová, 2011, s. 31) Pro děti jsou výtvarné činnosti přirozené. Již malé dítě bere do ruky pastelky a čmárá např. po zdech. Tyto činnosti by měly vyplynout buď z vlastního zájmu dítěte, nebo z aktuální situace, např. návštěva divadla, veverka na stromě, stavění sněhuláka (Stadlerová, 2011, s. 46).

Před výtvarnou činností, si musí učitelka předem ujasnit, jak bude organizovat její průběh. Plánování, přinese klidný průběh práce s dětmi. Učitelka rozhoduje, zda děti budou pracovat individuálně nebo ve skupinách. Pracovní plocha, kdo a jak připraví a uklidí pomůcky, materiál, se kterým budou pracovat, je důležitou součástí přípravy k předem dostatečnému rozložení činnosti, jak budou děti postupovat. To znamená, kde budou odkládat své hotové výtvary, kde je vystaví např. místo na nástěnce (Hazuková, 2011, s. 82). Každá učitelka by měla zvolit vhodnou motivaci pro danou výtvarnou činnost, tak, aby děti se měly potřeby její účastnit (Hazuková, 2011, s. 62). Podle RVP PV by motivace neměla být umělá, ale vždy by měla vycházet z aktuálních potřeb dětí nebo z nějaké

situace např. návštěva ZOO (Vondrová, 2005). Výtvarný dětský projev bychom měly respektovat a chápat jeho zvláštnosti. Děti zobrazují své vnímání okolního světa svým vlastním chápáním. Využívají velkou fantazii a rodič nebo učitel by neměl do výtvaru zasahovat, i když mu to přijde nepochopitelné (Uždil, 2002, s. 119).

2.1 Metody ve výtvarné výchově

V této kapitole se zaměřuji na metody, které můžeme využít ve výtvarné činnosti. Učitelka ve výtvarné výchově může využívat jak; metody tradičního vyučování, které popisuje Skalková (2007), ale i metody, které jsou vhodné při výtvarné tvorbě. Tyto metody uvádí Hazuková (2011) a Valachová (2010). Slovo metoda pochází z řeckého slova „methodos“ a znamená cestu, postup. *„V didaktice pod pojmem vyučovací metoda chápeme způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům.“* (Skalková, 2007, s. 181)

Učitelka by se měla rozhodnout, jakou metodu zvolí již při plánování činností. Měla by zohlednit znalosti, dovednosti a individuální zvláštnosti dětí, vybavení mateřské školy, obsah činnosti a zohlednit především cíle, kterých chce dosáhnout (Valachová, 2010, s. 72).

2.1.1 Speciální metody výtvarné výchovy

Výtvarná výchova má své speciální metody, Hazuková (2011, s. 76) uvádí, metody, které jsou využívány ve výtvarné činnosti v mateřské škole. I samotná **výtvarná tvorba** patří mezi jednu z nich. Patří zde průzkum, jak fungují výtvarné prostředky, prostřednictvím experimentu, etudou či hrou. Do výtvarné tvorby zařazujeme i samotné vyjádření nad daným úkolem, ale také inspirací nad uměleckým dílem. Další metoda, která se může vyskytnout ve výtvarné činnosti je **výtvarné vnímání**, a s tím spojené všechny představy. Dítě se snaží porozumět a vnímat daný objekt. **Sžívání se s novým uměleckým dílem** je zajímavá metoda, která neusiluje o pouhé seznámení s obrazem, ale umístí ho tak, aby bylo s ním dítě neustále v kontaktu. Vytvoří si tzv. výtvarné prostředí. V metodě **vyčleněného komunikovaného hodnocení** se snažíme o vyjádření dítěte k jeho výtvaru. Při dialogu s dítětem nad výtvozem, se snažíme dítěti přispět novou slovní zásobou, např. zapojujeme do rozhovoru nové termíny - jako je vlasový štětec, temperové barvy apod.). Poslední speciální metodu, kterou uvádí Hazuková (2011, s. 77), je **metoda mostu**, kterou můžeme využívat u dětí, které nemají zájem o výtvarné činnosti, mají tzv. krizi dětského výtvarného

projevu. Snažíme se mu pomoci, a být mu oporou k nalezení motivace k výtvarné tvorbě. Abychom u dětí předcházeli nezájmu o výtvarné činnosti, měli bychom dbát na příjemné prostředí, posilovat jejich sebedůvěru, podporovat dítě k těm činnostech, kterých více vyniká a snažit se dětem vysvětlit k čemu je výtvarné tvoření dobré. Nevyrábět jen výrobky, které jdou uchopit, ale nabízet jim aktivity nad kterými se zamýšlí.

Ve výtvarné činnosti můžeme využít i metody estetické výchovy, do kterých řadíme **metodu bezděčného vnímání**. Učitelka do třídy donese a umístí nějaký výtvarný objekt. S objektem z počátku nepracují. Může to být i např. kostel na náměstí nebo socha, kolem které děti chodí každý den na vycházce (Hazuková, 2011, s. 75). **Metoda emocionálního osvojování** se využívá podle Hazukové (2011, s. 75) „*pro přiblížení výtvarného díla sdělování faktů, jež mají u dětí zejména emocionální odezvu (empatie, soucit aj.)*.“ Poslední metodou je **metoda racionálního osvojování**, která se obrací k rozumovým schopnostem. Cílem je u dětí vyvolat zvědavost (Hazuková, 2011, s. 75).

2.2 Výtvarné techniky

Učitelka by měla vybrat techniku vhodnou pro danou činnost a zohlednit především možnosti a stav dětí (Hazuková, 2011, s. 50). „*Společným cílem výtvarné výchovy je teda umožnit dítěti vnímat sebe samého a prostřednictvím sebe pozorovat okolí, okolní svět. Klást si otázky, hledat informace v oblasti výtvarného umění a výtvarné kultury, ale zároveň hledat aj odpovědi.*“ (Valachová, s. 53, 2010)

Aby se dítě dostatečně rozvinulo a získalo schopnosti a dovednosti ve výtvarné výchově, je třeba, aby vyzkoušelo velké množství materiálů a technologických procesů. Při výběru technik bychom měli dbát na individuálnost každého dítěte. Valachová rozděluje výtvarné techniky na plošné a prostorové. Do plošných výtvarných technik patří kresba, malba a grafika a kombinované a materiálové techniky (Valachová, 2010, s. 45).

- **Plošné výtvarné techniky**

Kresba je nejstarší výtvarná technika a nejčastěji využívanější v mateřské škole. Základem je linie. V kresbě používáme prostředky, které zanechávají lineární stopu např. voskovky, pastelky, uhly aj. (Valachová, 2010, s. 45).

Do kresby suchou stopou patří **kresba tužkou**. Pro děti v mateřské škole jsou vhodnější tužky měkkí, které zanechávají tmavší stopu. **Kresba barvami nebo pastelkami**, je velmi rozšířená a nejčastěji používaná technika v mateřské škole. Děti si mohou vyzkoušet větší

barevnou škálu tónů. Pro děti předškolního věku jsou vhodnější trojhranné pastelky, které se lépe uchopují a jsou měkčí (Valachová, 2010, s. 46). Pastelky mohou být i akvarelové, které se rozpustí vodou (Smith, 2009, s. 73). **Kresba uhlem nebo rudkou** je zajímavá v tom, že se uhlé dá rozmazávat. Aby se výkres nerozmazával po jeho dokončení, je potřeba jej zafixovat např. lakem na vlasy. Rudku můžeme použít také při kresbě na navlhčený papír, stopa se rozpustí. Děti při kresbě mohou využít i **pastel**, který se snadno roztírá a je také vhodný pro kresbu na navlhčený papír (Valachová, 2010, s. 46).

Ke kresbě mokrou stopou patří **kresba fixy**. Fixy jsou hodně podobné pastelkám a u dětí jsou oblíbené, protože zanechávají výraznější stopu. Použití fixy se nedoporučuje při grafomotorických cvičení. **Kresba perem, dřívkem nebo štětcem**, je založená na namáčení např. štětce do tuže nebo barvy (Valachová, 2010, s. 47).

Valachová (2010, s. 47) uvádí mimo klasických kresebných technik i netradiční techniky. Dítě může kreslit na základě smyslů, pohybového či vizuálního vjemu. Může kreslit na základě, toho, co v něm vyvolává melodie hudby, zvuky přírody, nebo si vyzkouší kreslit se zavřenými očima. Mezi další netradiční techniku řadí **stylizovanou kresbu**, kdy předměty stylizujeme do nějakého tvaru, např. dítě vytvoří obrázek z geometrických tvarů. Oblíbená mezi dětmi může být **kresba komiksu**. Kreslení příběhu do navazujících okének. Aby pro děti byla výtvarná tvorba zajímavější a poutavější, můžeme využít různé materiály a nástroje jako jsou větve, látky, kámen, vata, houbičky a další věci z každodenního života.

Malba je technika, při které nanášeme barvy na podklad. Děti neučíme jak s barvou pracovat, ale necháme je, ať se prostřednictvím malby samo zdokonalí a vyzkouší s barvou experimentovat (Valachová, 2010, s. 48). Barvy nanášeme většinou pomocí štětců, ale malba bude zajímavější, pokud zvolíme netradiční nástroj např. špachtle, válečky, stříkací pistole, houby aj. (Smith, 2009, s. 119). Do tekutých malířských technik patří **malba temperou**. Výhodou je, že můžeme barvu přemalovat, opravit nebo změnit její barevný tón. Barvu nanášeme štětcem na tvrdý papír nebo na papír balicí (Valachová, 2010, s. 48). Dětem bychom měli poskytnout co největší výběr barev, aby došlo k rozvoji fantazie a kreativity. Tuto metodu je vhodné kombinovat s dalším materiálem. Dítě se snaží zařadit běžné věci do svého díla. Malovat může s klasickým štětcem, houbou nebo vlastními dlaněmi, tím experimentuje a poznává. (Cejková, 2015, s. 9-11). **Malba akvarelovými** (vodovými) barvami je v MŠ často využívána, ale vodové bary nejsou tak krycí jak barvy temperové (Valachová, 2010, s. 48).

V malbě můžeme využít i netradiční materiály a nástroje, jako je malba sáčkem od čaje, kartáčem. Vzniknou díky tomu netradiční a zajímavé obtisky (Valachová, 2010, s. 48).

Grafika je souhrnný název pro všechny postupy, kterými můžeme rozmnožit obrazové předlohy. Nejprve je potřeba vytvořit šablony, které poté vkládáme do grafického lisu, které nám vytlačí výsledné obrázky. Do grafických technik patří tisk z výšky, z hloubky a z plochy. Tyto techniky nejsou využívány v mateřské škole z důvodu náročnosti na vybavení. V mateřské škole se častěji setkáváme s netradičními grafickými technikami. Tyto techniky jsou velmi oblíbené a navíc jsou lépe realizovatelné, jelikož nepotřebujeme k nim žádné speciální pomůcky. Nejzákladnější netradiční technika je obtiskování materiálů. Děti mohou obtiskovat jak části těla, oblečení, tak i přírodniny a různý materiál. S dětmi můžeme vyrábět i tiskátka, které tvoříme z brambor nebo z polystyrenu. Další technika je tisk z různého materiálu, kdy natřeme plochu materiálu a jej pak otiskneme na papír. Při odkrývací technice nakreslíme voskovkou obrázek, poté jej přetřeme, tuží a vyškrabáváme, odkrýváme barevný podklad (Valachová, 2010, s. 49). Při další metodě monotyp, „*otiskujeme silné nánosy barvy mezi dvěma papíry, přetištěné plochy změni svůj povrch, někdy i tvar.*“ (Svobodová, 1998, s. 48). Další techniku uvádí Svobodová (1998, s. 48). Při frotáži se dítě seznamuje s různou strukturou materiálů. Pod bílý papír vložíme věc s výraznou strukturou např. síť, kůra aj.

Kombinované a materiálové techniky jsou techniky, které jsou tvořeny z více technik a řadíme je do technik netradičních (Valachová, 2010, s. 50). Oblíbenou technikou u mladších dětí je muchláš. Papír zmačkáme, poté jej rozděláme a zvýrazníme jeho přehyby. Dále pracujeme i s koláží. Tato technika spočívá v lepení kousků fotek, obrázků nebo textilu na daný podklad, na základě nějakého námětu. Opak koláže je poté dekoláž, kdy některé části odkrýváme. Poslední metodou je mozaika, kdy z papírových čtverečků vytváříme obraz. Můžeme pracovat i s dřevěnými hoblinami, které nabarvíme a skládáme z nich obrazce. Využít můžeme i novinový papír, který natrháme na kousky a lepíme na barevný podklad (Svobodová, 1998).

- **Plastické a prostorové výtvarné techniky**

Jsou to takové techniky, které mají za cíl vyrobit něco trojrozměrného, prostorového, pomocí tradičního i netradičního materiálu. Tyto činnosti přispívají k rozvoji prostorové představivosti. **Modelování** je oblíbená činnost, kdy pomocí rukou vytváří nový tvar hmoty. Modelovat je vhodné se sochařskou hlinou, ale můžeme modelovat jak s

plastelínou, tak se sněhem, pískem, sádkou nebo papírem (Valachová, 2010, s. 51). Další technikou je **konstruování**, Valachová (2010, s. 52) uvádí, že je to „*způsob vytváření prostorových děl pomocí materiálu, který si zachovává svůj původní tvar. Upravit můžeme jeho barvu nebo rozměr.*“ Při této technice zapojujeme více technických činností, lepíme, stříháme, skládáme. Při konstruování můžeme využít právě odpadový materiál nebo materiál přírodní. Děti tím seznámíme s využitím odpadového materiálu.

Mezi netradiční prostorové tvorby patří **Asambláž**. Tato technika je založená na sestavování různých netradičních materiálů, např. odpadových materiálů do nějakého obrazce a poté vložení sestaveného obrazce do rámu, děti vytváří tzv. netradiční obrazy z předmětů. Můžeme se setkat s podobnou technikou, a to **Akumulace**. Rozdíl je pouze v tom, že věci shromažďujeme a vytváříme na základě toho nějaký prostorový objekt. Poslední technikou je **Paketáž**. Tato technika spočívá v tom, že běžné věci zakrýváme např. folií, papírem nebo lepicí páskou. Techniku můžeme kombinovat s dalšími technikami (Valachová, 2010, s. 52).

Snažila jsem se sepsat metody a techniky, které učitelka využívá ve výtvarné výchově v mateřské škole. Některé techniky i metody jsem použila v realizaci výtvarného kroužku, který popisuji v praktické části bakalářské práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PROGRAM VÝTVARNÉHO KROUŽKU „CESTA KOLEM SVĚTA“

V praktické části jsem sepsala koncepci programu výtvarného kroužku, který je zaměřený na děti předškolního věku v mateřské škole. V následující části charakterizuji program, jeho cíle, zdůvodnění jeho potřeby, popisuji charakteristiku mateřské školy a dětí. Další kapitola obsahuje jednotlivé hodiny kroužku. Každá hodina je podrobně rozepsaná a na závěr je doplněna reflexí, jak výtvarná činnost v praxi proběhla. V poslední kapitole praktické části je program evaluován. Tento program jsem vytvořila, abych inspirovala učitelky v mateřské škole i pracovníky ve volném čase, k vytvoření výtvarného kroužku, který by sloužil pro děti v odpoledních hodinách. Tento kroužek by mohl být inspirací jak pro učitele mateřských škol, tak i pro rodiče, aby dítě do takového kroužku přihlásili.

Cílem aplikační části práce je:

1. Vytvořit koncepci kroužku zaměřeného na výtvarnou činnost
2. Aplikovat výtvarný kroužek v činnosti s dětmi předškolního věku v mateřské škole
3. Vyhodnotit fungování výtvarného kroužku v praxi vybrané mateřské školy

Vytvořila jsem harmonogram výtvarného kroužku na celý školní rok. Kroužek jsem nazvala „Cesta kolem světa“. Naplánovala jsem jej v časovém rozmezí 8 měsíců. Harmonogram příkládám v příloze. Pro mou bakalářskou práci jsem si vybrala jeden blok s názvem Afrika a ten jsem aplikovala v praxi v mateřské škole. Obsahuje 8 vyučovacích jednotek. Každá hodina kroužku obsahuje výtvarnou činnost zaměřenou na poznávání ostatních kultur a národností. Dítě se ve výtvarném kroužku seznámilo s různým výtvarným materiálem, s výtvarnými technikami, získalo zájem o výtvarnou činnost a další objevování a poznávání. Nebálo se tvorby s netradičním materiálem a pomůckami. Snažilo se vyjádřit své představy výtvarnou formou. Kroužek je zaměřený na výtvarnou činnost, ale prostřednictvím výtvarné tvorby si navíc osvojuje poznatky o ostatních národnostech a kultuře.

Je potřeba vysvětlit, proč právě výtvarný kroužek je důležité zařadit do zájmových činností v mateřské škole. Často se v mateřské škole setkávají učitelky s tím, že výtvarná výchova je spíše činnost odpočinková, určená jen pro zábavu a vyplnění času. Smyslem výtvarné výchovy ovšem není jen o vyrábění atraktivních výrobků, které budou zdobit mateřskou školu. Výtvarné činnosti přispívají k všestrannému rozvoji dítěte. Učitelky v mateřských školách by měly během dne dát dítěti k dispozici dostatek výtvarných činností, aby se co

nejvíce rozvinula jeho dovednost a potenciál. Pokud učitelka svou práci provádí zodpovědně, výtvarné činnosti do režimu dne zapojuje, jaký je poté důvod nabídnout ještě navíc výtvarný kroužek. Dle mého názoru, pokud dítě něco zajímá a ta činnost jej baví, je potřeba ho v tom podporovat a nadále rozvíjet. Pokud děti mají zájem o takové činnosti, měli bychom jejich zájem podporovat. Kroužek je doplněním aktivit, které poskytují jak učitelky v mateřské škole v průběhu dne, tak výtvarné činnosti, které děti realizují doma. Tento kroužek není zaměřený jen na výtvarné aktivity, ale hlavním rozdílem je zde zaměření výtvarných činností na poznávání okolního světa. V takovém kroužku dítě pozná během roku celý svět, prostřednictvím výtvarných činností. V běžné činnosti učitelky není tolik času, aby se zaměřila celý rok pouze na poznávání světa. Tímto je kroužek odlišný od klasických výtvarných činností, které probíhají v rámci běžné vzdělávací činnosti během dne.

3.1 Cíle výtvarného kroužku

Psychomotorický cíl:

- Rozvíjet jemnou motoriku a koordinaci ruky oka
- Rozvíjet elementární grafickou zručnost a výtvarné technické dovednosti

Afektivní cíl:

- Rozvíjet fantazii, představivost a kreativitu při tvorbě výrobků

Kognitivní cíl:

- Naučit se nové výtvarné techniky
- Získat poznatky, s čím se dá ve výtvarné činnosti pracovat
- Seznámit se s ostatní kulturou

3.2 Výtvarný kroužek a vztah k RVP PV

Vytvořila jsem 8 aktivit, které jsou zaměřené na výtvarné činnosti. Každá hodina kroužku obsahuje jednu výtvarnou činnost. Tematicky je kroužek ukotven na poznávání Afriky prostřednictvím výtvarných činností. V hodinách se děti seznamují s nejrůznějšími výtvarnými technikami a materiálem s kterým můžeme ve výtvarné činnosti pracovat. Děti činnosti podněcují k dalšímu objevování a poznávání, manipulují s výtvarnými prostředky, při nich si rozvíjí jemnou motoriku a koordinaci ruky oka. Při činnostech pracují s obrázky, s knížkami a jejich popisem. Posiluje se radost z nových poznatků z objevování. Vyjadřují

své pocity a myšlenky nad danou činností. Získávají také kladný vztah k výtvarnému umění a rozvíjí se u něj estetické vnímání. Vyzkouší si také práci ve skupině. Seznamují se světem kolem něj a poznávají nové kultury. Pozorují přírodní jevy a jsou schopny pracovat s odpadovým materiálem. Děti uplatňují tvořivost, fantazii a představivost při výtvarných činnostech a pracují i s netradičním materiálem. Výtvarné činnosti přispívají k většímu vnímání a citovému prožívání, díky nim poznávají svět hlouběji. V následující tabulce shrnuji dílčí cíle a vzdělávací nabídku, která vychází z RVP PV. Vycházela jsem z Vondrové (2005), která uvedla pojetí výtvarné výchovy v RVP PV.

Tabulka 1: *RVP a výtvarný kroužek*

OBLASTI	
Dítě a jeho tělo	<p>Dílčí vzdělávací cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností z oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka) • rozvoj a užívání všech smyslů (zrak, hmat) • osvojení si poznatků o těle <p>Vzdělávací nabídka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • manipulační činnosti s předměty, pomůckami, s výtvarnými pomůckami
Dítě a jeho psychika	<p>Dílčí vzdělávací cíle:</p> <p><i>Jazyk a řeč</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj komunikativních dovedností verbálních i neverbálních (v rámci výtvarného vyjadřování a komunikaci o díle, obrazu) <p><i>Poznávací schopnosti a funkce představivosti a fantazie, myšlenkové operace</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj fantazie, kreativity, smyslového vnímání, výtvarné senzibility • posilování radosti z objevování <p><i>Sebepojetí, city a vůle</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj estetického vnímání, citění a prožívání • rozvoj umění zobrazovat a vyjádřit své prožitky, pocity výtvarnými prostředky <p>Vzdělávací nabídka:</p> <p><i>Jazyk a řeč</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • práce s ilustracemi – prohlížení knížek • komentování zážitků a aktivit

	<ul style="list-style-type: none"> • společné rozhovory, individuální a skupinové konverzace <p><i>Poznávací schopnosti a funkce představivosti a fantazie, myšlenkové operace</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • seznámení s rozmanitými materiály – přírodními, odpadovými, zbytkovými • činnosti podporující tvořivost, fantazii <p><i>Sebepojetí, city a vůle</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • výtvarné činnosti umožňující samostatné vyjadřování
Dítě a ten druhý	<p>Dílčí vzdělávací cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj kooperativních dovedností v rámci výtvarných aktivit dětí • rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí <p>Vzdělávací nabídka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kooperativní výtvarné činnosti dětí – tvorba ve skupině, ve dvojici
Dítě a společnost	<p>Dílčí vzdělávací cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seznámení se světem lidí, kultury, umění - s jeho rozmanitostí po celém světě • získání pozitivního vztahu ke kultuře a umění • vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností <p>Vzdělávací nabídka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • výtvarné činnosti uvádějící dítě do světa lidí • tradice, zvyky, oslavy – typické pro konkrétní národ – ve výtvarném pojetí
Dítě a svět	<p>Dílčí vzdělávací cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seznámení se prostřednictvím výtvarného projevu s místem a prostředím, kde dítě žije • sledování proměn přírody, umění • poznávání jiných kultur <p>Vzdělávací nabídka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • seznámení s různými publikacemi o světě • zkoumání, manipulace s odpadovými i přírodními materiály

Tabulka 2: Přehled jednotlivých hodin výtvarného kroužku

TÉMA	CÍLE	KOMPETENCE	METODY	TECHNIKY
Kamarádi z Afriky	<ul style="list-style-type: none"> Rozvíjet jemnou motoriku a koordinaci ruky a oka Vyrobít výtvarný výrobek z připraveného materiálu 	<ul style="list-style-type: none"> Dítě umí používat štětce, nůžky a lepidlo Dítě vyrobilo výrobek „Kamarádi z Afriky“ 	vyprávění, vysvětlování, práce s obrazovým materiálem, pozorování, rozhovor	prostorová tvorba – konstruování, malba
Africká miska	<ul style="list-style-type: none"> Pracovat s výtvarným materiálem (modelovací hmotou) Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky Rozvíjet fantazii a představivost 	<ul style="list-style-type: none"> Dítě je schopné modelovat pomocí modelovací hmoty Dítě umí vytvarovat kouli a poté z ní udělat misku Dítě vyjádřilo své nápady a představy při výrobě misky 	rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností	modelování
Africké korále	<ul style="list-style-type: none"> Seznámit se s různým výtvarným materiálem Experimentovat při tvorbě korálů Rozvíjet jemnou motoriku a koordinaci ruky a oka 	<ul style="list-style-type: none"> Dítě umí vyrábět pomocí netradičního materiálu (těstoviny, alabal) Dítě zkoušelo různé kombinace a techniky navlékání Dítě dokáže navlékat na provázek 	pozorování, nácvik praktických dovedností, rozhovor	prostorová tvorba – konstruování

		výtvarný materiál		
Potkal jsem lva, slona a žirafu	<ul style="list-style-type: none"> • Získat poznatky o možnostech zpracování odpadového materiálu • Pracovat s odpadovým materiálem ve výtvarné činnosti • Zkoušet míchat barvy 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě ví, že se dá použít při výtvarných činnostech odpadový materiál • Dítě vyrábělo zvířata s pomocí odpadového materiálu • Dítě zjistilo, že se barvy dají míchat za účelem vzniku nové barvy 	rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností, práce s knihou	malba temperou netradiční pomůckou, kresba
Mořský svět	<ul style="list-style-type: none"> • Pracovat s netradičním výtvarným materiálem • Seznámit se s mícháním barev • Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě je schopné dotvářet předměty z každodenního života • Dítě si zkusilo míchat barvy • Dítě zvládá nanášet barvy pomocí houby 	rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností, práce s obrazovým materiálem	malba netradiční pomůckou, prostorová tvorba
Cesta po Africe	<ul style="list-style-type: none"> • Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky • Experimentovat s výtvarným materiálem • Vytvořit mapu na základě vlastní představivosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě zvládá nalepovat obrázky na krepový podklad • Dítě zkusilo nalepovat krepové kroužky podle své vlastní fantazie • Dítě je schopné vytvořit mapu, toho, co ho zaujalo 	rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností, práce s obrazovým materiálem	koláž
Na pláži/poušti	<ul style="list-style-type: none"> • Společně vyrobit domácí písek • Spolupracovat 	<ul style="list-style-type: none"> • Dítě umí vyrobit domácí písek 	experiment, pozorování, rozhovor, práce	kresba netradiční m

Mapa Afriky	společně s ostatními	• Dítě dokáže spolupracovat s ostatními	s obrazovým materiálem
	<ul style="list-style-type: none"> Pracovat s netradiční výtvarnou technikou 	<ul style="list-style-type: none"> Dítě dokázalo lepit písek na papíru 	
	<ul style="list-style-type: none"> Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky Seznámit se a zvládnout netradiční výtvarnou techniku Pracovat společně na jednom obrázku 	<ul style="list-style-type: none"> Dítě umí pracovat s výtvarným materiálem Dítě zvládlo novou netradiční výtvarnou techniku (malba pomocí válečku) Dítě umí spolupracovat s ostatními na jednom úkolu 	<ul style="list-style-type: none"> malba temperou netradiční pomůckou, koláž rozhovor, práce s knihou

3.3 Průběh programu v mateřské škole

Při realizaci kroužku jsem se zaměřila na vzdělávací oblast Dítě a svět a zrealizovala jsem s dětmi výtvarné činnosti na téma „Afrika“. Afrika má spoustu podnětů, které se dají dobře využít při výtvarných činnostech. Zajímalo mě, zda děti mají povědomí o Africkém kontinentu, jestli o něm někdy slyšely nebo je měly šanci navštívit.

Kroužek jsem měla možnost realizovat, po dohodě s vedoucí učitelkou v MŠ, v Uherském Hradišti. MŠ má podle paní vedoucí učitelky dostatečné množství zájmové činnosti a další kroužek, už by děti zbytečně přetěžoval. Domluvili jsme se společně na alternativě, že do kroužku zapojíme jenom ty děti, které o něj jeví opravdový zájem. Kroužek probíhal v ranních hodinách obvykle od 8 hodin. Děti v této době mají čas na volnou hru a individuálně si vyrábí výtvarné výrobky. Odpolední chod MŠ tak nebyl narušen. Na kroužek se přihlásilo celkem 11 dětí, práce proto byla více individuální. Kroužek probíhal ve dvou měsících, lednu a únoru 1x týdně, konkrétně ve čtvrtek. Časově kroužek trval přibližně 30 – 45 minut. Záleželo na aktuálním stavu dětí a náročnosti aktivity. Pracovala jsem s heterogenní skupinou dětí, kde bylo 7 dívek a 4 chlapci. Všem bylo od 4 do 7 let, z toho 5 předškoláků. Jedna holčička měla odklad školní docházky. Děti se na činnosti soustředily a spolupracovaly se mnou. Ve třídě vždy byla dohlížející učitelka. Kroužek

jsem realizovala ve třídě „Delfínků“, kde jsem si předem připravila prostředí. Na dvou stolečcích jsem si připravila pomůcky, materiál a případně i motivaci na danou činnost. Každou hodinu kroužku jsem děti motivovala. Hlavní motivace probíhala prostřednictvím mapy světa a mezi činnostmi nás provázel maskot „černoušek“. Jednotlivé hodiny kroužku jsem tematicky zaměřila na poznávání Afriky a každá hodina měla svůj název: Kamarádi z Afriky, Africká miska, Africké korále, Potkal jsem lva, slona a žirafu, Mořský svět, Cesta po Africe, Na pláži/poušti a poslední hodina měla název Mapa Afriky.

Obrázek 1: *Mapa světa*

Obrázek 2: *Maskot „černoušek“*

3.4 Charakteristika mateřské školy

Výtvarný kroužek se uskutečnil v Mateřské škole v Uherském Hradišti. Mateřská škola se nachází uprostřed sídliště ve Štěpnicích. Budova školy je rozsáhlá, má velké prostory a nachází se zde 5 tříd. K budově náleží nově zrekonstruovaná zahrada, která poskytuje nespočet plnohodnotných pohybových aktivit. Provozní doba začíná již v 6:30 a škola se zavírá poté v 16:30. Otevírací doba školy je uzpůsobena požadavkům rodičů. Třídy jsou heterogenní. Nejmenší děti navštěvují třídu Sluníček, kde jsou děti ve věku 2,5-4 let. Berušky a Delfínky navštěvují děti od 4 do 7 let. Mateřská škola má i dvě třídy s Montessori výukou, kde jsou děti od 2,5 až do 7 let. Třídy jsou speciálně upravené, tak aby poskytly vhodné prostředí pro tuto výuku. V mateřské škole mají ŠVP s názvem Radostně a vesele po celý rok, podle kterého pracují. Třídy si poté vytvářejí svůj vlastní TVP. Mateřská škola má pro děti i rodiče velké využití zájmových činností. Pořádají různé akce po celý rok, snaží se o spolupráci s rodiči a dokonce i se ZŠ, která je v její blízkosti. Předškoláci se účastní na akcích ZŠ a chodí se dívat na hodiny některých předmětů, aby si postupně zvykaly na prostředí ZŠ. Děti v rámci zájmové činnosti mohou navštěvovat bruslení a plavání. Pro děti MŠ poskytuje dostatečné množství zájmových kroužků. Pro děti je zde možnost návštěvy zájmových kroužků, jako je Angličtina, Muzikoterapie, Logopedické chvílky a Edukativně - stimulační skupiny pro předškoláky. Výtvarný kroužek zde neprobíhá.

.

4 APLIKACE VÝTVARNÉHO KROUŽKU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V následující části popisuji jednotlivé hodiny výtvarného kroužku. Výtvarný kroužek jsem zrealizovala v mateřské škole, a proto u každé jednotlivé hodiny přikládám reflexi. Kroužek obsahuje 8 hodin, které jsou zaměřené nejen na výtvarné činnosti, ale prostřednictvím výtvarných činností se seznamuje se světem kolem něj. Kroužek obsahuje 8 témat, Kamarádi z Afriky, Africká miska, Africké korále, Potkal jsem lva, slona a žirafu, Mořský svět, Cesta po Africe, Na pláži/poušti, Mapa Afriky. Celkovou evaluace programu kroužku přikládám v závěru práce. Námět na výtvarné činnosti jsem se inspirovala v knize, Výtvarné hrátky napříč kontinenty. Autorkou této knížky je Petra Vondrová (2011).

4.1 Téma: Kamarádi z Afriky

Organizační forma: vzdělávací centra

Metody: vyprávění, vysvětlování, práce s obrazovým materiálem, pozorování, rozhovor

Výtvarné techniky: prostorová tvorba - konstruování, malba

Prostředky a pomůcky: papírové rule, vlna, lepidlo Herkules, koření (nové koření, hřebíček, pepř celý), fazole, barevné papíry, nůžky, tempery, štětec

Motivace:

Pomůcky: ručně ušitý panák /africký chlapec/, mapa světa, obrázky, písnička „Afrika“

Motivace k první hodině by měla probíhat následovně. S dětmi se seznámíme pomocí maskota „černouška“, kterého si jednoduše vyrobíme z látky, vyplníme vatou a obličej dotvoříme pomocí koření. Poté dětem pustíme písničku „Afrika“, kterou může začínat každá hodina. Po písničce si ukážeme mapu celého světa a následně si budeme povídat o kontinentu Afriky a poznávat její části. Děti pomocí fotek také seznámíme s různými typy odstínů pleti (Afrika, Asie, Evropa).

Cíle:

- Rozvíjet jemnou motoriku a koordinaci ruky a oka
- Vyrobit výtvarný výrobek z připraveného materiálu

Kompetence:

- Dítě umí používat štětce, nůžky a lepidlo
- Dítě vyrobilo výrobek „Kamarádi z Afriky“

Popis činnosti:

Na stolky připravíme pomůcky, které budou děti potřebovat: papírové rule, barevné papíry, vlna, koření, tempery a štětce. Každé dítě si vezme jednu rulu, kterou si nabarví hnědou barvou, takovou jakou barvu kůže lidé z Afriky mají. Sukni tvoří z barevného papíru, podle jejich výběru. Z papíru vystříhnou obdélník, který bude představovat sukni a ze spodu jej nastříhají. Vlasy dolepí pomocí černé vlny. Hotového „černouška“ s pomocí dospělého dozdobíme. Pomocí tavné pistole doděláme obličej z koření. Před zdobením dětem ukážeme koření, zároveň se jej snaží poznat podle zraku a čichu. Děti se při činnostech s kořením seznamují, zkouší jejich vůně apod.

Reflexe:

Byla to oficiální první hodina kroužku, který obsahoval 8 vyučovacích jednotek. Nejprve jsem se s dětmi musela seznámit, nejen abych věděla, jak se jmenují, ale spíš, abych nahodila přátelskou atmosféru. Motivace byla podle mého názoru vhodná, děti „černoušek“ zaujal a lépe se mnou poté spolupracovaly. Další motivací byla mapa světa. Zajímalo mě, jestli se děti někdy již setkaly s mapou anebo to pro ně bude nová zkušenost. V kroužku jsem měla spoustu dětí staršího věku, a byla jsem mile překvapena, že mapu světa už někdy viděly. Později jsem zjistila, že ve školce mají děti přístup ke globusu. Při práci s mapou, kladly děti spousty otázek např., Kde žijeme my? Kde je Praha? Kde je Amerika? apod. Na otázky jsem jim odpovídala a zaměřila jsem se na kontinent Afriky. Nejdříve jsme si Afriku ukázali na mapě a poté jsem si připravila ukázky obrázků lidí z Afriky.

Na stůl jsem dětem připravila všechny potřebné materiály, s kterými budou pracovat. Ukázala jsem jim jednoho černouška vyrobeného pro lepší představu. Výtvarná činnost byla podle mého názoru pro děti dostatečně srozumitelná, činnost vykonávaly především samy bez mého zásahu. Většina dětí byla samostatná a navzájem pomáhaly dětem mladším. Radily si navzájem a učily se tak vzájemné pomoci a spolupráci. Výrobek poté šly ukázat dětem, které kroužek nenavštěvují. Na dětech bylo znát, že jsou pyšní na to, co zvládly. Na konci kroužku se vyptávaly, kdy zase za nimi dojdu a co budeme dalšího vyrábět. Myslím si, že jsem děti dostatečně motivovala k výtvarným činnostem v kroužku.

Obrázek 3: Kamarádi z Afriky

4.2 Téma: Africká miska

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností

Výtvarná technika: modelování

Prostředky a pomůcky: domácí plastelína (modrá, zelená, červená, fialová, žlutá), ubrus, hladká mouka na posypání, špejle

Návod na domácí plastelínu: Podrobný návod najdeme na <http://carujeme.cz/domaci-modelina-za-par-korun-vydrzi-6-mesicu-a-da-se-snist/>. Domácí plastelínu vytvoříme pomocí hladké mouky, oleje, potravinářského barviva, vody, soli a kypřicího prášku. Do mísy si dáme 7 hrnků hladké mouky a 1 hrnek soli a půl sáčku kypřicího prášku. Do druhé mísy přidáme 1 lžici oleje a nasypeme potravinářské barvivo. Do mísy vlijeme 1 ½ hrnků vařící vody. Směs zamícháme a vlijeme do sypké směsi.

Motivace:

Motivace k této činnosti začíná vytvořením společné domácí plastelíny. Děti si vyzkouší spolupracovat s ostatními dětmi a zjistí, že i z domácích surovin je možné vytvořit výtvarné prostředky. Podíváme se znovu do mapy světa a zkusíme si najít Afriku. Dětem ukážeme různé fotografie afrických misek.

Cíl:

- Pracovat s výtvarným materiálem (modelovací hmotou)
- Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky
- Rozvíjet fantazii a představivost

Kompetence:

- Dítě je schopné modelovat pomocí modelovací hmoty
- Dítě umí vytvarovat kouli a poté z ní udělat misku
- Dítě vyjádřilo své nápady a představy při výrobě misky

Postup činnosti:

Dopředu si vyrobíme různé barvy domácí plastelíny, které budeme používat. Po přidání potravinářského barviva můžeme vytvořit různé barvy (zelená, červená, žlutá, fialová, červená a modrá). Pro lepší motivaci dětí si s dětmi vyrobíme jednu plastelínu společně. Mezitím, co se bude vyrobená plastelína chladit v ledničce, si děti vyrobí africké misky z domácí plastelíny, kterou jsme si předem připravili. Dětem ukážeme fotografie keramické misky a podíváme se znovu do mapy světa. Děti budou mít možnost pracovat s několika druhy barev. Mohou plastelíny spojovat a vytvářet různé barevné kombinace. Každé dítě si nejprve vytvaruje kouli, do které vytvoří uvnitř díru, tak aby vznikla miska. Je na každém dítěti, jak velká miska bude a jaké barvy použije. Pokud se plastelína lepí, je možné přidat mouku. Hotovou misku, poté pomocí špejle dozdobí ornamenty. Po vytvoření misek se můžeme podívat na společně vyrobenou plastelínu a každé dítě si může z ní vyrobit něco podle své fantazie a zájmu.

Reflexe:

Byla to druhá hodina výtvarného kroužku. Děti jsem již znala, práce byla proto lepší a cítili jsme se lépe. S dětmi jsme si vyrobili plastelínu. Byla jsem připravená na to, že každé dítě se bude chtít zapojit, proto jsem si předem jednotlivé suroviny rozdělila do kelímků. Každé dítě se do výroby zapojilo. Při práci s horkou vodou je potřeba dbát na bezpečnost. Děti jsou hned všude, a pokud se chvíli nesoustředíme, může se stát cokoliv. Proto jsem děti předem upozornila, že teď budu pracovat s horkou vodou a tak si musí dávat pozor.

Samotná činnost vyrábění africké misky, děti velmi nadchla, každý se soustředil na vyrábění. Nejdříve se mě ptaly, jak takovou misku mají vytvořit, nebo že to neumí. Pomohla jsem jim tak, že jsem jim řekla, že z plastelíny mají vytvořit kouli a tu poté tvarovat do podoby misky, tak že se snaží vytvořit díru. Některé děti si vytvořily i misky dvě. Špejlí

poté misky dozdobily. Je pravdou, že jedna plastelína (žlutá), se celkem dost lepila. Při výrobě jsem použila asi málo mouky, proto si děti musely trochu misku pomoučit, aby se jim tak nelepila. Přišlo jim to zábavné, hned si každý vzpomněl na to, když doma s maminkou pečou. Kdybych to měla s dětmi udělat znovu, klidně bych k této činnosti přidala ještě vyrábění z plastelíny např. ovoce, které by si děti poté do misek vkládaly.

Obrázek 4: *Africká miska*

Obrázek 5: *Africká miska II*

4.3 Téma: Africké korále

Organizační forma: vzdělávací centra

Metody: pozorování, nácvik praktických dovedností, rozhovor

Výtvarná technika: prostorová tvorba - konstruování

Prostředky a pomůcky: provaz, těstoviny, alobal, krepový papír, papírové korále

Motivace:

Pro tuto činnost zvolíme motivaci podobnou jako v předešlých hodinách. Ukážeme si mapu světa a zjistíme, jestli si děti pamatují, kde se nachází Afrika. Poté dětem ukážeme fotky domorodců na oslavě, kde na sobě mají různé korále. A zeptáme se dětí, jestli si takové korále nechtějí vyrobit.

Cíl:

- Seznámit se s různým výtvarným materiálem
- Experimentovat při tvorbě korálů
- Rozvíjet jemnou motoriku a koordinaci ruky oka

Kompetence:

- Dítě umí vyrábět pomocí netradičního materiálu (těstoviny, alobal)
- Dítě zkoušelo různé kombinace a techniky navlékání
- Dítě dokáže navlékat na provázek výtvarný materiál

Postup činnosti:

Na stůl si připravím všechny věci, z kterých děti budou tvořit. Každé dítě dostane jeden provázek, který má dozdobit na africkou oslavu podle své vlastní fantazie. Na stole je připravených spousta různých materiálů: alobal, krepový papír, těstoviny, papírové korále a barevné papíry. Děti si vyzkouší navlékat různými způsoby, něco mohou obmotat, navléct nebo zavázat. Jakmile má dítě korále navlečené, zavážeme je a dítě si jej může vyzkoušet nasadit.

Reflexe:

Bylo pro mě příjemným zjištěním, že si děti zapamatovaly, kde na mapě světa leží Afrika. Dokonce si pamatovaly i to, kde se nachází naše republika. Při prohlížení mapy děti kladou nespočet otázek. Šlo vidět, že o práci s mapou jeví zájem a touží po vědění. Zjistila jsem

například, kde už byly např., na dovolené, kam by se chtěly podívat apod. Fotky domorodců je pobavily a korále zaujaly. Výtvarná činnost byla v režii dětí, na stole měly soustu materiálů, které mohly jakkoli využít. Každé dítě navlékalo „korále“ úplně jiným způsobem. Na činnost se soustředily, a jakmile korále dokončily, každé dítě si korále vyzkoušelo. Myslela jsem, že tato aktivita bude bavit jenom dívky, ale i kluci se do navlékání opravdu zabrali a snažili se.

Myslela jsem, že tato aktivita bude velmi krátká a skončíme dřív, než bylo v plánu, ale s překvapením jsem zjistila, že děti tuto činnost prováděly přibližně 30 minut. Tato aktivita podle mého názoru hodně podporovala soustředěnost a odpovědnost dokončit svou práci. Tato činnost i přesto, že vypadá velmi jednoduše, podporovala představivost a fantazii při výtvarném tvoření. Děti si procvičily především jemnou motoriku a koordinaci ruky a oka, která je velmi podstatná při budoucím učení čtení a psaní.

Obrázek 6: Africké korále

4.4 Téma: Potkal jsem lva, slona a žirafu

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností, práce s knihou

Výtvarná technika: malba temperou netradiční pomůckou, kresba

Prostředky a pomůcky: pet lahve, tempery, štětce, plastelína, barevný papír, pastelky

Motivace:

Pomůcky: mapa světa, knížka Africká zvířata, obrázky zvířat

Dětem ukážeme mapu Afriky a knížku o Afrických zvířatech. Děti se zeptáme, kde si myslí, že zvířata v Africe žijí. Na mapě si to poté ukážeme a přiřadíme k místům obrázky zvířat.

Cíl:

- Získat poznatky o možnostech zpracování odpadového materiálu
- Pracovat s odpadovým materiálem ve výtvarné činnosti
- Zkoušet míchat barvy

Kompetence:

- Dítě ví, že se dá použít při výtvarných činnostech odpadový materiál
- Dítě vyrábělo zvířata s pomocí odpadového materiálu
- Dítě zjistilo, že se barvy dají míchat za účelem vzniku nové barvy

Postup činnosti:

Jakmile se děti seznámí se zvířaty, které mohou najít v Africe, přejdeme k výtvarné činnosti. Děti vytvoří africká zvířata s pomocí pet láhve. Pet láhev si každé dítě natře štětcem temperovou barvou. Barva se nemusí shodovat s barvou zvířete, mohou využít svou fantazii a vytvořit tělo zvířete různě barevné. Nabarvenou pet láhev necháme zaschnout. Mezitím si připravíme hlavu zvířete. Dítě si vezme šablonu hlavy, kterou chce tvořit. Dokreslí obličej. Poté si vezmou trochu plastelíny, která bude fungovat jako lepidlo. Plastelínu vtlačí do vrchu pet lahve. Nohy a ruce dotvoří pomocí barevného papíru. Hlavu zvířete můžou vyrobit i pomocí nafukovacího balonku, který nabarví a dodělají lepením barevného papíru, obličej. Zvířata položíme před pozadí safari, které si dopředu vyrobíme.

Reflexe:

Tato činnost byla pro děti poutavá, jelikož rádi objevují a pracují se zvířaty. Snažila jsem se je motivovat, tím, že si prohlédneme knížku o Afrických zvířatech. Děti jsou staršího věku, s knížkou se již setkaly, takže práce proto byla snazší a mohli jsme se soustředit na obrázky zvířat a přiřazování k mapě Afriky. Největší problém vidím v tom, že když máme pouze jednu knihu a dětí je více, je práce zdlouhavá a bylo by určitě vhodnější mít více knih, aby každé dítě mohlo individuálně s knihou pracovat. Takto jsem měla knihu především u sebe a dětem jsem obrázky ukazovala.

Práce s pet láhvemi byla pro děti nová, celkem byly překvapeny tím, že jsem donesla na tvorbu zvířat plastové láhve. Zeptala jsem se dětí, do kterého kontejneru láhev patří, když ji chceme vyhodit. Některé děti na tuto otázku znaly odpověď. Výtvarnou činnost děti pochopily a každý si vyrobil své africké zvíře. Chtěla jsem rozvíjet i fantazii a představivost u dětí proto jsem jim řekla, že nemusí vybarvovat zvíře, podle toho jakou barvu doopravdy zvíře má. Vznikly tak zajímavé barevné kombinace. Na konci činnosti, každé dítě představilo své zvíře a podle mapy s obrázky zvířat nám ukázalo, kde to zvíře můžeme najít. Myslím, si, že se tato činnost povedla. Děti se toho spoustu užitečného naučily. Pracovaly s knihou a mapou a získaly informace o tom, kde dané zvíře žije.

Obrázek 7: *Potkal jsem lva, slona a žirafu*

4.5 Téma: Mořský svět

Organizační forma: řízená činnost, skupinová činnost

Metody: rozhovor, pozorování, nácvik praktických dovedností, práce s obrazovým materiálem

Výtvarná technika: malba netradiční pomůckou, prostorová tvorba

Prostředky a pomůcky: proložka od vajec, temperové barvy, houbičky, tvrdý papír, šablona ryb, demonstrační obrázky, mušle

Motivace:

Na začátku hodiny děti motivujeme prostřednictvím demonstračních obrázků, moře a mořského světa. S dětmi vedeme rozhovor na základě obrázků a snažíme se je tím motivovat pro následující výtvarnou činnost. Otázky typu: Kdo už u moře byl? Jak to tam vypadá? Aj.

Cíl:

- Pracovat s netradičním výtvarným materiálem
- Seznámit se s mícháním barev
- Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky

Kompetence:

- Dítě je schopné dotvářet předměty z každodenního života
- Dítě si zkusilo míchat barvy
- Dítě zvládá nanášet barvy pomocí houby

Postup činnosti:

S dětmi si prohlédneme obrázky, na kterých máme moře, ryby a pláže. Společně s dětmi vedeme o obrázcích rozhovor a doptáváme se na to, kdo už u moře byl, jaké to bylo, kdo tam žije apod. Následně děti ve skupinkách vybarvují pomocí houby a modré tempery proložku od vajec, která bude značit moře. Každé dítě si vezme libovolný počet rybích šablon a domaluje si svou vlastní rybu, kterou poté vloží do „moře“. Ryby by měly být barevné, dítě by mělo zkusit míchat různé barvy mezi sebou. Na konec činnosti dětem ukážeme mušle a následně je každé dítě vloží do moře. Výroba ryb probíhá pomocí nakrájených hub, které dítě namáčí do barev a tím vytváří různé barevné kombinace.

Reflexe:

Při této činnosti děti komunikovaly na základě vyprávění vlastních zážitků. Nejdříve jsem jim ukázala mušle. Každé dítě si ji mělo možnost ohmatat a prohlédnout. Všichni hned mušle poznali, i když u moře třeba ani nebyli. Podělily se s námi o tom, že např. jejich babička k moři každý rok jezdí a doveze jim mušle a dárky. Při této činnosti proběhl zatím největší rozhovor. Děti komentovaly mušle, obrázky moře a vyprávěly své vlastní zážitky.

Činnost byla skupinová. Malovaly kartony od vajec společně tak, že musely spolupracovat. Někteří spolupracovat nechtěli, nebyly na to zvyklé. Při barvení ryb pomocí houbiček, děti smíchaly různé barvy do sebe a ryby nebyly pouze jen modré. Malování pomocí hub namísto štětců děti více baví. Je to něco, co se doma běžně používá na umývání nádobí,

takže je to pro ně zajímavé. Tato činnost byla hodně založená na spolupráci. Poznala jsem díky tomu děti, které jsou schopné spolupracovat. Musela jsem řešit konflikt, když jeden chlapec nechtěl spolupracovat a nechápal, proč by měl natírat karton společně s další holčičkou.

Zjistila jsem i to, že jakmile děti pracují s houbičkami, je barva opravdu všude. Děti zkouší míchat barvy a výtvary poté nejsou jednotvárné nebo jednobarevné. Jedinou nevýhodu vidím v tom, že barvy, které jsem dala na stůl, děti hodně rychle smíchaly dohromady. Poté, když dítě chtělo např. jenom žlutou, už to nebyla žlutá ale skoro až hnědá. Bylo by dobré před touto činností na tuto skutečnost děti upozornit, nebo dát každému dítěti barvy zvlášť. Děti je potřeba více vést k spolupráci. Umět spolupracovat, je v dnešní době důležité a určitě se jim tato schopnost bude hodit, jakmile nastoupí na základní školu. V kroužku jsem měla především děti staršího věku, někteří půjdou už v září do školy, proto práce s nimi je v celku jednodušší. Mohu se více soustředit na předávání poznatků. Výtvarnou práci nemusím zdlouhavě vysvětlovat nebo za každým chodit s tím, že si neví rady. Děti se do činnosti opravdu zapojily a snažily se každý podle svých schopností. Na konci kroužku jsme vytvořené ryby vložili do „moře“ a přidali jsme k nim i mušle. Vznikl nám opravdu krásný pohled na ryby různých barev, tvarů a odstínů.

Obrázek 8: *Mořský svět*

4.6 Téma: Cesta po Africe

Organizační forma: řízená činnost

Metody: rozhovor, nácvik praktických dovedností, práce s obrazovým materiálem

Výtvarná technika: koláž

Prostředky a pomůcky: šablona mapy Afriky, obrázky Afriky, krepový papír, lepidlo Herkules, štětce,

Motivace:

Motivace k této činnosti by měla být prostřednictvím práce s mapou celého světa. Děti se seznámí s africkým kontinentem a jeho strukturou. Seznámení s mapou, je důležité pro následující výtvarnou činnost, kde pracuje každý sám se svou mapou Afriky.

Cíl:

- Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky
- Experimentovat s výtvarným materiálem
- Vytvořit mapu na základě vlastní představivosti

Kompetence:

- Dítě zvládá nalepovat obrázky na krepový podklad
- Dítě zkoušelo nalepovat krepové kroužky podle své vlastní fantazie
- Dítě je schopné vytvořit mapu, toho, co ho zaujalo

Postup činnosti:

Na začátku hodiny se znovu podíváme na mapu světa. Děti si pořádně prohlédnou mapu Afriky. Poté každému dítěti dáme mapu z tvrdého papíru. Na stole máme připravené krepové papíry, lepidlo a štětce. Dítě si vyplní mapu Afriky krepovým papírem. Může si zvolit způsob výplně podle své vlastní fantazie. Jakmile mají děti vytvořený podklad, připravíme na stůl několik obrázků s africkým tématem. Jednotlivé obrázky si pojmenováváme a každý si vybere, co by chtělo poznat a navštívit, kdyby jelo na výlet po Africe. Jednotlivé obrázky si nalepí na svou mapu.

Reflexe:

Snažila jsem se při každém začátku hodiny děti nejprve seznámit s mapou. Aby věděly, že neustále vyrábíme činnosti, které jsou motivovány africkou tematikou. Děti už se na naše společné tvoření těší, ví, co mají přibližně očekávat. Kroužek je pro děti něco nového a zajímavého. Celý kroužek jsme pracovali s mapou celého světa a tato činnost je takové shrnutí a poznání toho, co si pamatují. Každé dostalo prázdnou mapu Afriky. Je fakt, že ne

všechny děti tuto mapu hned poznaly. Musela jsme ji přirovnat k mapě. Děti si s touto činností vyhrály a každý ji pojal trochu jinak. Pracovaly s krepovým papírem různých barev, na němž byly zvířecí motivy, a bylo na dítěti, jak se toho ujme. Každý výtvar byl opravdu originál. Doplnily to poté africkými fotkami, co by v Africe chtěly vidět. Samozřejmě spousta z nich volila zvířata. Dětem jsou velmi blízká. Takže se objevovaly obrázky ryb z moře, žiraf ze safari apod. Na konci činnosti nám každé svou mapu představilo a řeklo ve stručnosti, co by v Africe chtělo vidět.

Obrázek 9: *Cesta po Africe*

4.7 Téma: Na pláži/poušti

Organizační forma: skupinové vyučování, řízená činnost

Metody: experiment, pozorování, rozhovor, práce s obrazovým materiálem

Výtvarná technika: malba netradiční pomůckou

Prostředky a pomůcky: hrubá mouka, škrob, olej, papíry, štětce, lepidlo Herkules

Motivace:

Tvorba domácího písku z hrubé mouky, škrobu a oleje. Fotky písku (na stavbě, na pláži).

Postup domácí písek:

Do velké mísy postupně přidáváme 1 hrnek hrubé mouky, 1 hrnek škrobu, zalijeme olejem. Tyto suroviny mícháme, tak dlouho, dokud nejsou všechny suroviny dostatečně spojené. Písek je tehdy, pokud jsou suroviny sypké, ale dá se z nich něco vytvarovat např. koule.

Cíl:

- Společně vyrobit domácí písek
- Spolupracovat společně s ostatními
- Pracovat s netradiční výtvarnou technikou

Kompetence:

- Dítě umí vyrobit domácí písek
- Dítě dokáže spolupracovat s ostatními
- Dítě dokázalo lepit písek na papír

Postup činnosti:

Na začátek činnosti si s dětmi společně vyrobíme písek z běžných surovin. Děti poznávají suroviny a postupně se každý zapojuje při výrobě domácího písku. Jakmile nám vznikne písek, každé dítě si vyzkouší z písku vytvořit něco podle své fantazie. Poté jim dáme tvrdý papír A4, který si potřou v dostatečné vrstvě tekutým lepidlem. Na přetřenou plochu, se snaží nalepit písek. Děti mohou písek nasypat nebo uplácet ve větší vrstvě. Na papíře by nám měla vzniknout poušť nebo písek na pláži. Pokud si dítě zvolí pláž, dokreslí poté pomocí temperových barev moře.

Reflexe:

Tento kroužek probíhal v době jarních prázdnin. Děti bylo ve školce méně. Pracovala jsem pouze s 5 dětmi. Když si to zpětně uvědomuji, mohla jsem kroužek přesunout na další týden, aby se takové činnosti účastnilo více dětí. Na druhou stranu jsem mohla pracovat s každým dítětem individuálně. Byly to děti mladšího věku, ale i tak velmi šikovné a pozorné. Vyráběli jsme písek ze surovin, které má každý doma. Mouku i olej děti poznaly, ale se škrobem seznámeny nebyly. Tam jsem jim vysvětlila, na co se ten škrob používá. Vyrábění probíhalo společně. Byly jsme všichni u jednoho stolu a každé dítě přisypalo část surovin. Jakmile byl písek vyrobený, zkoušely z něj tvarovat nějaké tvary. Písek děti zaujal

a řekly, že si ho i doma udělají. Byla jsem ráda, že jsem děti motivovala a inspirovala k nějaké činnosti, kterou mohou provozovat i doma. Myslím si, že by to šlo udělat i jinak, to tak, že bych každému dítěti nachystala odvážené suroviny a udělalo by si svůj vlastní písek. Bylo by to více náročné časově i organizačně, ale na druhou stranu, pokud by to bylo v rámci pobytu venku, neměl by být v ničem problém. Děti by si mohly do písku poté kreslit obrázky nebo vytvářet výrobky. Na papír poté sypaly písek, který přilepily lepidlem a to si děti vyhrály. Spíše než lepily písek, hromadily jej na papír. Upravily si práci podle sebe. Neříkala jsem, jakým způsobem bych si to představovala. Každé dítě to pojalo za své.

Obrázek 10: *Na pláži/poušti*

4.8 Téma: Mapa Afriky

Organizační forma: skupinové vyučování

Metody: rozhovor, práce s knihou

Výtvarné techniky: malba netradiční pomůckou, koláž

Prostředky a pomůcky: papír formátu A1, temperové barvy, štětce, válečky, bublinková folie, pastelky,

Motivace:

Tato činnost může být zpětnou vazbou pro učitele, co si děti z jednotlivých hodin kroužků pamatují. Motivace by měla být prostřednictvím rozhovoru a povídáním o Africe. Touto aktivitou můžeme zjistit, jestli naplánované činnosti byly pro děti přínosem.

Cíl:

- Rozvíjet pohybové dovednosti z oblasti jemné motoriky
- Seznámit se a zvládnout netradiční výtvarnou techniku
- Pracovat společně na jednom obrázku

Kompetence:

- Dítě umí pracovat s výtvarným materiálem
- Dítě zvládlo novou netradiční výtvarnou techniku (malba pomocí válečku)
- Dítě umí spolupracovat s ostatními na jednom úkolu

Postup činnosti:

Děti pomocí válečků obalených bublinkovou folií vymalují africkou mapu.

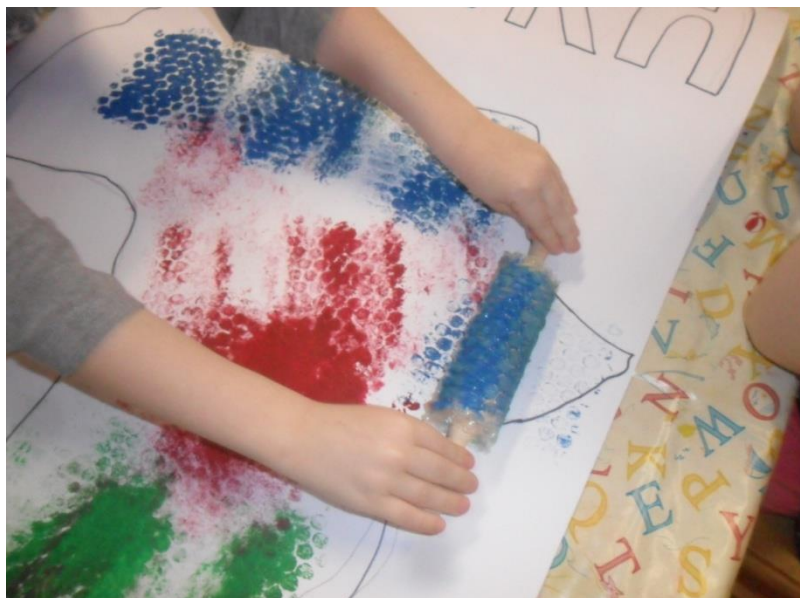
Předem si nachystáme obrys mapy Afriky. Nad mapu napíšeme název kontinentu, nápis děti budou zdobit krepovým papírem. Africkou mapu děti vymalují pomocí válečků, které jsou obalené bublinkovou folií. Vytvoří se nám zajímavá struktura. Barvy volí podle své fantazie a uvážení. Každé dítě na africkou mapu přispěje svou kresbou, co se jim nejvíce na Africe líbilo, nebo co si z jednotlivých hodin pamatují. Tato hodina by měla představovat zpětnou vazbu celého kroužku, jak moc na děti jednotlivé činnosti zapůsobily a jestli naše práce byla k něčemu.

Reflexe:

Poslední hodina kroužku, byla zaměřená na to, co se děti o Africe dozvěděly. Snažila jsem se s dětmi shrnout vše, co jsme v kroužku zrealizovali. Bylo to shrnutí celého kroužku o Africe. Pro děti jsem si předem připravila na velký formát mapu Afriky i s názvem. Hned africký kontinent poznaly, a když jsme si povídali, co si všechno o Africe pamatují, všechny děti se zapojily. Nechala jsem jim volný prostor, aby se rozhodly, podle sebe, jak mapu dotvoří. Připravila jsem na stůl váleček obalený bublinkovou folií, tempery a krepový papír různých barev. Malování válečkem děti nejprve nechápaly, nebo nevěřily, že by se něco takového mohlo zrealizovat. Práci si rozdělily. Některé děti malovaly a ostatní dozdobily nápis. Jakmile byla mapa hotová, děti do ní nalepily obrázky toho, co v Africe najdou. Měla jsem s dětmi ještě v plánu, kresbu obrázku, toho, co se mu vybaví, když mu

řekneme slovo Afrika. Bohužel z hlediska času, už to nebylo možné zrealizovat. Pracovaly opravdu společně, což se mi líbilo. Některé průbojnější děti předbíhaly, ujímaly se činností, musela jsem je usměřňovat, aby se dostaly k aktivitě i děti tišší.

Obrázek 11: *Mapa Afriky*

Obrázek 12: *Mapa Afriky II*

5 EVALUACE PROGRAMU

Pro zhodnocení výtvarného kroužku jsem se rozhodla použít tabulku, jelikož je přehlednější. Při evaluaci porovnávám mé hodnocení s hodnocením přihlížející učitelky.

Tabulka 3: *Evaluace výtvarného kroužku*

	Autoevaluace	Evaluace učitelky
Organizace činnosti		
Schopnost pracovat bez pomoci asistence	V kroužku jsem měla menší počet dětí, proto jsem činnost zvládla bez další asistence.	Pracovala samostatně.
Organizace času při činnostech	Kdybych měla šanci činnosti znovu realizovat, dopředu bych si činnosti vyzkoušela a lépe zorganizovala čas. Některé činnosti byly časově náročnější, než jsem očekávala.	Některé činnosti byly časově náročnější.
Připravenost pomůcek a materiálu	Vždy jsem měla připravené pomůcky a materiál dopředu, abych s ním hned mohla pracovat.	Pomůcky a materiál si předem připravila z domu.
Vhodnost zvolených metod	Snažila jsem se používat metody, které jsou vhodné pro děti předškolního věku.	Ano.
Předpřipravený prostor pro činnosti	Předem jsem si připravila prostředí, v kterém budu s dětmi pracovat.	Prostor pro výtvarný kroužek si dopředu připravila.
Plánování činnosti		
Vhodné naplánování činnosti	Činnosti jsem si předem naplánovala, jak budou probíhat po sobě. S činnostmi	Ano.

	jsem spokojená, ale kdybych to mohla zrealizovat znovu, zařadila bych zde více netradičních výtvarných technik.	
Stanovení cílů	Cíle jsem si stanovila dopředu jen u několika činností, to hodnotím jak nevýhodu. Cíle jsem si měla stanovit u každé činnosti dopředu.	Nemohu posoudit.
Přiměřenost pro děti předškolního věku	Brala jsem ohled na individuální zvláštnosti každého dítěte a činnosti jsem upravovala pro každého zvlášť.	Odpovídá věku.
Realizace činnosti		
Vhodná úvodní motivace	Největší důraz jsem kladla na úvodní motivaci, vím, že pokud děti budou mít o činnost zájem, budou se lépe soustředit a nebudou ji dělat jen z donucení, ale s radostí	Ano, děti bavila.
Snaha o zapojení všech dětí	Při úvodní komunikaci dětí jsem se ptala i dětí, které nebyly průbojné, činnosti dělalo každé dítě většinou individuálně.	Ano, výhoda menšího počtu dětí ve skupině.
Přínos pro děti	Výtvarné činnosti dětem přinesly podle mého názoru zájem o výtvarné činnosti a o africký kontinent.	Ano, velký.

Časové rozložení práce	Při činnostech jsem zapomínala na čas a některé činnosti trvaly delší dobu.	Některé činnosti byly časově náročnější. Potřeba více zkušeností.
Vhodná komunikace s dětmi	Komunikovala jsem s dětmi především prostřednictvím podnětných otázek, abych zjistila jejich prekoncepty a mohla s nimi dále pracovat	Ano, kladla dětem spoustu otázek.
Možnost samostatné práce, podle své vlastní představivosti	Každé dítě, pokud chtělo, mohlo pojmout činnost podle svého vlastního uvážení. Některé činnosti se i nabízely např. Mapa Afriky, Africké korále. U žádné aktivity jsem dětem přesně nediktovala, co musí udělat, ale snažila jsem se jen při výtvarné činnosti vést a usměrňovat.	Ano.
Výsledek a hodnocení činnosti		
Prostor pro sebehodnocení dětí	Po dokončení výrobku jsem s některými dětmi hovořila o jejich výrobku. Mohla jsem klást větší důraz na sebehodnocení každého dítěte.	Na této části by bylo vhodné, ještě zapracovat.
Činnosti děti bavily	Při činnostech jsem u dětí vypožadovala zájem. Nejvíce je bavilo modelování z domácí plastelíny, písek, africké korále a první hodina kamarádi z Afriky.	Na své výtvary byly pyšné.

Inspirovala je k dalšímu výtvarnému tvoření	Některé děti měly k výtvarným činnostem blíž a těšily se na další hodiny.	Ano
Děti získaly poznatky o Africe	Ano, děti získaly spoustu zajímavých poznatků	Ano
Děti se naučily nové výtvarné techniky, seznámily se s netradičním výtvarným materiálem	Ano	Ano

Evaluace výtvarného kroužku

Výtvarný kroužek jsem měla možnost realizovat v mateřské škole v Uherském Hradišti. Celkem jsem absolvovala 8 výstupů v rámci výtvarného kroužku s 11 dětmi různého věku. Díky realizaci výtvarného kroužku jsem získala další praktickou zkušenost při práci s dětmi. Celý kroužek se nesl v duchu poznávání okolního světa, proto jsme pracovali každou hodinu s mapou celého světa a zaměřovali jsme se na africký kontinent.

Překvapilo mě, že děti měly o mapu zájem a kladly spoustu otázek. Bylo vidět, že mají touhu po vědění, ví, kde žijí a co je kolem nich. Činnosti byly poutavé, jelikož pokaždé když jsme skončili s výtvarnou činností, hned výrobek šly ukázat paní učitelce a dětem, které kroužek nenavštěvují. Každá další hodina byla příjemnější a hlavně snadnější. Děti i já jsme věděli, co od sebe můžeme čekat. Měla jsem děti heterogenního věku, takže některé činnosti byly nevyvážené. Starší děti to měly dřív hotové. Snažila jsem se ale dětem činnosti přizpůsobit. Všimla jsem si, že starší děti jsou ohleduplné k dětem mladším. Jakmile měly svou část hotovou, šly jim pomoci. V mateřské škole děti vedou k spolupráci a pomoci ostatním, což je příjemné zjištění. Byla jsem s dětmi přemíru spokojená. Zapojovaly se do činností, komunikovaly se mnou a vyráběly originální výtvarné výrobky. Některé děti, které mají k výtvarným činnostem blíž, u toho seděly soustředěně a dlouho. Jiné děti, které mají raději více pohybové činnosti, si svoje udělaly a musela jsem pro ně vymýšlet další činnost. Myslím si, že jsem zvolila vhodné výtvarné činnosti. Snažila jsem se je seznámit s různým výtvarným materiálem, s tím, že nemusím používat jen štětce,

papír a pastelky. Každou hodinu jsem se je nažila dostatečně motivovat. Nejdříve jsme se na začátku podívali na mapu světa a vždy jsme si našli to, co bylo podstatné v dané hodině. Poté jsem měla připravenou další motivaci k tématu. Nejzajímavější byly činnosti, při kterých jsme si výtvarný materiál společně vyrobili (plastelína a písek).

S paní učitelkou jsem se shodla, že by bylo vhodnější si lépe naplánovat činnost z hlediska času. Také by bylo vhodné ještě zpracovat na prostoru pro sebehodnocení dětí. Pochválila mi individuální přístup k dětem a atraktivní inspirující činnosti. Kroužek byl pro děti něco nového a sama řekla, že děti tyto činnosti bavily. Pro děti měl výtvarný kroužek velký přínos, spoustu toho získaly a dozvěděly se. Myslím si, že měl výtvarný kroužek na děti pozitivní vliv.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Před realizací kroužku v mateřské škole je potřeba si dopodrobna naplánovat průběh každé hodiny, aby byla plnohodnotná. Je potřeba si rozvrhnout, jak dlouho bude probíhat motivace, jakých cílů chceme dosáhnout, jak zapojíme všechny děti. Dobré je si předem připravit otázky, abychom je lépe vtáhly do činnosti. Kroužek je vhodný realizovat s menším počtem dětí, aby byla práce opravdu individuální. Cílem by nemělo být vyrábění stejných výrobků podle jedné šablony, ale aby se každé dítě projevilo. Do kroužku by se měly zapojit jen ty děti, které mají o výtvarné činnosti zájem a v žádném případě je nenutíme. Rodičům bychom měli doporučit, aby dítě nenutili do činností, které nechtějí, jen proto, že si to oni sami přejí. Výtvarná činnost je v kompetenci skoro každé učitelky, proto není potřeba pro realizaci kroužku, „cizího“ lektora.

V praktické části jsem navrhla koncepci kroužku s 8 aktivitami. Kroužek se obvykle realizuje v průběhu celého roku. Navrhla jsem témata výtvarného kroužku v mateřské škole tak, aby obsahoval plán na celý rok. Kroužek jsem rozdělila do šesti integrovaných bloků. Nejprve se děti seznámí se světem jako celem, další bloky představují jednotlivé světadíly. První blok nese název Evropa, která je nám nejbližší, další část obsahuje Afriku, kterou jsem realizovala. V třetí části se děti seznámí s Amerikou, poté s Asií a v neposlední řadě s Austrálií a Antarktidou. V příloze II, přikládám harmonogram výtvarného kroužku na celý rok.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo prezentovat možnosti podpory rozvoje kreativity dětí prostřednictvím výtvarného zájmového kroužku. Vytvoření koncepce výtvarného kroužku, jeho realizace a následná evaluace byla také cílem předkládaných řádků. Cíle byly naplněné vytvořením koncepce výtvarného kroužku, jeho realizací a následnou evaluací.

Cílem teoretické části bylo sumarizovat teoretické východiska z problematiky zájmových kroužků a objasnit specifika práce ve výtvarné výchově. Tento cíl byl také naplněný. Ve své práci jsem se zabývala volnočasovými aktivitami konkrétně zájmovými kroužky pro děti předškolního věku. V teoretické části jsem čerpala z několika autorů, definovala jsem volnočasové aktivity a sepsala poznatky k tvorbě zájmového kroužku. Zajímavý názor na zájmové kroužky má Smolíková, která si myslí, že jsou kroužky zbytečné a značí mezery ve vzdělávacím programu. Kroužek by podle mého názoru mohl být přínosem, a to v tedy, pokud by vycházel ze zájmu dětí. Lepší využití odpoledního času vidím ale i přesto v individuální práci učitelky s každým dítětem, podle jeho aktuálního zájmu. Dále jsem se v teoretické části zabývala přínosy i riziky kroužků, kterých není málo. Rodiče často volí kroužky podle sebe, proto jsem zmínila, jaký vliv mají rodiče na zájmovou činnost dítěte a v neposlední řadě, jak by měla vypadat struktura dané hodiny. Kroužek byl zaměřený na výtvarné činnosti, proto bylo důležité zmínit i specifika práce ve výtvarné výchově.

Cílem praktické části bylo vytvořit koncepci kroužku zaměřeného na výtvarnou činnost. Aplikovat výtvarný kroužek v činnosti s dětmi předškolního věku v mateřské škole a vyhodnotit fungování výtvarného kroužku v praxi vybrané mateřské školy. Vytvořila jsem výtvarný kroužek s osmi hodinami, ve kterých jsem s dětmi tvořila výtvarné činnosti. Program kroužku jsem zrealizovala v mateřské škole a následně jsem jej evaluovala. Evaluaci jsem udělala jak z mého pohledu, tak z pohledu dohlížející učitelky, aby hodnocení nebylo subjektivní. Na základě realizace kroužku jsem přiložila i doporučení do praxe. Vytvořila jsem plán výtvarného kroužku na celý školní rok. Cílem kroužku měly být výtvarné činnosti, ale tematicky jsem kroužek zaměřila na seznámení s africkým kontinentem. Takto může být kroužek odlišný od klasické výtvarné činnosti v průběhu dne. Učitelka nemá tolik prostoru, aby se věnovala jen jednomu tématu po celý rok. Každý týden je téma jiné. Děti se o světě dozvídají např. v jednom týdnu. Pokud výtvarný kroužek zařadíme do nadstandardních aktivit mateřské školy, měl by být zaměřený, jak uvádím v mé práci na nějakou specifickou oblast.

Doufám, že má bakalářská práce bude užitečná a přispěje do problematiky zájmových kroužků v mateřské škole. Může být inspirací pro učitelky v MŠ k realizování výtvarného kroužku. Doufám, že má práce vede i k zamyšlení k tvorbě přemíry kroužků, které zbytečně děti přetěžují. Místo vymýšlení nových kroužků by se měla MŠ zaměřit na zlepšení svého vzdělávacího programu a seznámení s ním rodiči. Myslím si, že je lepší vyplnění odpoledního času v MŠ, než realizace kroužků. Učitelka se odpoledne může dítěti věnovat individuálně a rozvíjet jeho potenciál.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CEJPKOVÁ, Dana. *Kreativní malování s dětmi*. První vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5371-3.
2. HÁJEK, Bedřich. Zájmová činnost. In HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 163-182. ISBN 978-80-7367-473-1.
3. HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-30-5.
4. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
5. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4715-681.
6. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. *Pedagogika (Grada)*. ISBN 978-80-247-4435-3.
7. NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000. *Knížka pro každého (Rubico)*. ISBN 80-85839-46-6.
8. Patří zájmové kroužky do mateřinek?. *Učitelské noviny* [online]. 2005, č. 20 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4392&PHPSESSID=052819b807f3fe4bb33ca2be68541904>
9. PÁVKOVÁ, Jiřina, Bedřich HÁJEK a Břetislav HOFBAUER. *Volný čas*. In J. PÁVKOVÁ .. [ET AL.]. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 9788071787112.
10. PÁVKOVÁ, Jiřina, Alena PAVLÍKOVÁ a Bedřich HÁJEK. *Výchovné a vzdělávací činnosti v době mimo vyučování*. In J. PÁVKOVÁ .. [ET AL.]. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 9788071787112.
11. PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Nabídka „volnočasových“ aktivit na základních školách*. In *Socialia 2000, Mládež a volný čas*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-760-9.

12. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.
13. SMITH, Ray. *Theartist's handbook: [equipment, materials, procedures, techniques]*. 3rd. ed. New York, NY: DK Pub., 2009. ISBN 0756657229.
14. SMOLÍKOVÁ, Kateřina et al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004 [cit. 2016-04-08]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z:http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf
15. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Žádný strach ze školního vzdělávacího programu!. *Informatorium 3-8*. 2005, roč. 12, č. 7, s. 10-15. ISSN 1210-7506.
16. STADLEROVÁ, Hana. Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5732-6.
17. SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
18. SVOBODOVÁ, Marie. Výtvarná výchova v předškolním věku. Havl. Brod: Tobiáš, 1998. ISBN 80-85808-47-1.
19. ŠMELOVÁ, Eva. Mateřská škola očima rodičů. *Informatorium 3-8*. 2005, roč. 12, č. 5, s. 8-9. ISSN 1210 – 7506.
20. TĚTHALOVÁ, Marie. Nabítý program, nebo pohoda?. *Informatorium 3-8*. 2008, roč. 15, č. 5, s. 14-15. ISSN 1210-7506.
21. TOMANOVÁ, Dana. Nabídka volnočasových aktivit v mateřské škole. In *Socialia 2000, Mládež a volný čas*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-760-9.
22. UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. 5., přeprac. a dopl. vyd., V Portále 1. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-599-7.
23. VALACHOVÁ, Danila. Výtvarná edukácia v predprimárnom vzdelávaní a mimoškolskej činnosti. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2778-7.
24. VONDROVÁ, Petra *Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání*. In Metodický portál RVP [online]. 2005 [cit. 2015-03-10].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html/>

25. VONDROVÁ, Petra. *Výtvarné hrátky napříč kontinenty: [pro děti od 4 do 10 let] : zeměpisně motivované tvoření: křížovky, slepé mapy, hry: didaktické postupy a obrazový materiál*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3062-2.
26. VRKOSLAVOVÁ, Marie. Patří kroužky do mateřské školy?. *Informatorium 3-8*. 2008a, roč. 15, č. 6, s. 10-11. ISSN 1210-7506.
27. VRKOSLAVOVÁ, Marie. Zájmová činnost předškolního dítěte v mateřské škole: vztah mezi vzdělávacím programem a nadstandardní nabídkou. In: *Dítě předškolního věku dříve a dnes: Dítě předškolního věku dnes a dříve*. Praha: UK PedF, 2008b, s. 67-71. ISBN 978-80-7290-377-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	A jiné
apod.	A podobně
MŠ	Mateřská škola
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program
Např.	Na příklad

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: <i>Mapa světa</i>	33
Obrázek 2: <i>Maskot „černoušek“</i>	33
Obrázek 3: <i>Kamarádi z Afriky</i>	37
Obrázek 4: <i>Africká miska</i>	39
Obrázek 5: <i>Africká miska II</i>	39
Obrázek 6: <i>Africké korále</i>	41
Obrázek 7: <i>Potkal jsem lva, slona a žirafu</i>	43
Obrázek 8: <i>Mořský svět</i>	45
Obrázek 9: <i>Cesta po Africe</i>	47
Obrázek 10: <i>Na pláži/poušti</i>	49
Obrázek 11: <i>Mapa Afriky</i>	51
Obrázek 12: <i>Mapa Afriky II</i>	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: <i>RVP a výtvarný kroužek</i>	28
Tabulka 2: <i>Přehled jednotlivých hodin výtvarného kroužku</i>	30
Tabulka 3: <i>Evaluace výtvarného kroužku</i>	52

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Práce dětí ve výtvarném kroužku

PŘÍLOHA P II: Harmonogram výtvarného kroužku

PŘÍLOHA P I: PRÁCE DĚTÍ VE VÝTVARNÉM KROUŽKU

PŘÍLOHA P II: HARMONOGRAM VÝTVARNÉHO KROUŽKU

SVĚT

- Svět na dlani
- Naše země
- Naše město
- Každý kamarád má svou barvu kůže

EVROPA

- Řecko – Salát
- Anglie – Čaj o páté
- Španělsko – Taneční oslava
- Itálie – Divadelní maska
- Norsko – Plave jako ryba
- Mapa Evropy

AFRIKA

- Afrika - Kamarádi z Afriky
- Tradice - Africká miska
- Severní Afrika - Na poušti
- Tradice - Korále
- Afrika - Na cestě po Africe
- Egypt - Mořský svět
- Keňa - Na safari
- Mapa Afriky

AMERIKA

- Severní Amerika - Indiáni
- New York - Divadlo Broadway
- Hollywood - Filmová hvězda
- Kanada - Potkal jsem soba, lišku a medvěda
- Mexiko - Sombrero
- Texas - Na farmě
- Argentina - Deštný prales
- Mapa Ameriky

ASIE

- Vietnam - Kamarádi z Číny
- Čína - Čínský kalendář
- Japonsko - Sushi
- Thajsko - Teplo domova
- Dálný východ - Zahalené ženy
- Indie - Barevný slon
- Mapa Asie

AUSTRÁLIE, ANTARKTIDA

- Austrálie - Kapsa klokana
- Austrálie - Na poušti
- Antarktida - Tučňáci na ledu